

STUDENTŲ SUAŽIAVIMAS

Rugpjūčio 18-19 d. Chicagoje, Tremtinių Namuose, įvyksta, Liet. Studentų S-gos kviečiamas, pirmasis Amerikoje lietuvių studentų suvažiavimas. Suvažiavimo užduotis: apsvaistinti ir priimti S-gos įstatus, apsvaistinti Studentų šalpos Fondo organizavimą ir tolimesnius veiklos aspektus. Taip pat bus nagrinėjamos pasaulio liet. studentų konsolidavimo bei įėjimo į tautines org-jas klausimai. Studentai nagrinės galimybes organizuoti įsijungti į Lietuvos laisvės kovą.

Suvažiavime te to, padarys pranešimą Lietuvos laisvės bylos reikalu adv. Vyt. Vaitiekūnas, buv. VLIKO, o dabar Liet. Patariamiosios Grupės prie Laisvosios Europos Komiteto narys. Kalbininkas Dr. P. Jonikas, Lietuvos universiteto profesorius, skaitys paskaitą.

Programoje numatomas turinimas meno ir literatūros vakaras, dalyvaujant žymiesiems menininkams. Taip pat bus, šeštadienį, rugp. 18 d., viešas šokių vakaras Tremtinių Namų salėje, į kurį kviečiama ir visuomenė. Suvažiavimas bus užbaigtas suvažiavimo dalyvių ir svečių arbatale. Be Chicago studentų, yra apie savo dalyvavimą pranešę studentai iš Ohio, Massachusetts, Pensilvanijos, Illinois, Wisconsin ir kitur. Iš kitur numatantys į suvažiavimą atvykti studentai prašomi rašyti: Vyt. Gylis, 1836 S. 49th Ct., Cicero, Ill. Suvažiavime dalyvaus ir žymių svečių.

Suvažiavimas įvyksta Tremtinių Namuose, 2244 W. 23rd Pl.: atidarymas 10 val. šeštadienį, rugp. 18 d.

vk.

V. F. BELIAJAUS BIČIULIAMS

Prieš dvi savaites V. Beliajus buvo perkeltas į Colorado. Sveikatos stovis jo paties žodžiais — "blogiausia jau pergyvenau." Bet ir šiuo atveju jam teks ligoninėje išbūti apie 18 mėnesių. Šiam laikui sustoja ešes jo leidžiamas Chicagoje tautosakos ir lituanistikos žurnalas anglų kalba VILTIS, kurio puslapiuose dažnai skaitydavome apie Lietuvą, jos žmones ir tautinį jų meną. Dabartinis mūsų bičiulio adresas: V. Beliajus, JCRS Sanatorium, 6401 Colfax Ave., Denver, Colorado.

V. Beliajui pagelbėti fondas nuolat auga. Savo aukomis vis ir vis prisideda paskiri žmonės ar tautinių šokių grupės. Daugelyje Amerikos vietų ruošiamos tautinių šokių šventės, kurių pelnas skiriamas Vytautui pagelbėti. Iki šio laiko fondas pasiekė \$3,000 sumą. Džiugu, kad prie šių pinigų sudėjimo savo doleriu prisidėjom ir mes lietuviai. Dabartiniu metu aukas prašome siųsti: V. Beliajus c/o Draugas, 2334 So Oakley Ave., Chicago 8, Ill., arba V. Beliajus, Fund Account No. 9784, Chicago Savings and Loan Association, 6234 So. Wabash Ave. Chicago 36, Ill.

L. Sagys



DIRVA

THE FIELD

The Ohio War History
Commission
Ohio State Museum
COLUMBUS, OHIO

August 16, 1951 * No. 33
CLEVELAND, OHIO

MIRĖ SPAUDOS MAGNATAS

Antradienį, rugpjūčio 14 dieną, mirė pastaruosius ketverius metus sirgęs didžiausias Amerikoje ir pasaulyje spaudos leidėjas Wm. R. Hearstas, 88 metų amžiaus. Apie 60 metų jis buvo vienas iš žymiausių figūrų Amerikos spaudoje, kaip žurnalistas ir kaip leidėjas. Jo įkurtos korporacijos leidžiamų laikraščių skaičius išaugo iki 22 laikraščių, kurių tarpe eilė turinčių milijoninius tiražus. Daugelio jis vadinamas spaudos genijumi, daugelio taip pat vadinamas ir "geltonosios spaudos kūrėju", maitinančiu skaitytojus sensacijomis.

IŠ LOS ANGELES

ALT gegužinė

Los Angeles ALT skyrius rugpjūčio 12 d. surengė gegužinę, kuri sutraukė nemažą skaičių svečių netik iš Los Angeles miesto, bet ir iš tolimesnių Kalifornijos apylinkių. Vienas kitas buvo atvykę iš San Diego, Long Beach ir net iš San Francisco — padarę apie 500 mylių kelio.

Gegužinė davė apie 150 dol. pelno, kuris skiriamas Tautos Fondui.

Pagerbs prof. M. Biržiską

Los Angeles Lietuvių Kultūros ir Labdaros klubas rugsėjo 29 d. rengia iškilmingus pietus, kuriuos visas pelnas skiriamas prof. M. Biržiskos materialinei būklei pagerinti. Jis yra to klubo valdybos sekretorius.

kitataučių klausytojų tikrai nesužavėjo.

Linkėtina A. L. B. Radio Klubui stiprėti, tobulėti ir nepailsti šiame dideliame lietuviškame darbe.

• Ateinantį sekmadienį Detroito BALFO skyrius kviečia lietuvių į didelę gegužinę, apie kurią plačiau žadama pranešti radio valandėlės metu.

• Detroito Lietuviškų Organizacijų Centras šį rudenį numato suorganizuoti genocido parodą.

• Lietuvos Vyčiai kartkartėmis sekmadieniais prie šv. Antano bažnyčios pardavinėja lietuviškas knygas ir katalikišką spaudą. Būtų gerai vasaros metu lietuvišką spaudą paplatinti gegužinėse, o taip pat nepamiršti ir visos eilės lietuviškų laikraščių.

• Šiuo metu Detroito aukštasis mokyklas lanko apie 15 lietuvių tremtinių. Rudenį atrodo studentų skaičius dar padidės.

• Detroito skautai vyčiai ir vyresniosios skautės rugpjūčio 26 dieną rengia vienos dienos iškylą.

• Praėjusį sekmadienį įvykusi Radio Klubu gegužinė buvo viena iš didžiausių ir įdomiausių šiais metais. Jos programą pavairino dainos, tautiniai žaidimai ir vaikų lenktynės.

BAIGIASI KANTRYBĖ

Po ilgesnės pertraukos, kuri aną savaitę buvo įvykusi dėl ginkluotų kinų karių pasirodymo paliaubų derybų vietoje, derybos buvo atnaujintos pereiną penktadienį. Tai buvo ligi šiol pats keisčiausias posėdis visose šiose derybose, vadinamas "tyliuju posėdžiu."

Pradžioje komunistų delegacijos vadas gen. Nam III paklausė, ar Jungt. Tautų delegacija priimsianti jų "taurų ir teisingą pasiūlymą" — kad demarkacijos linija būtų ties 38 paralelė. Kai gen. Joy atsakė, kad tai yra neįmanoma, tai Nam II pradėjo karštai ir ilgai įrodinėti, koki komunistai yra taikos mylėtojai ir koks tas jų pasiūlymas esąs geras. Gen. Joy atsakė, jog Jungt. Tautų delegacija tebesilaiko savo nusistatymo, kad demarkacijos linija turėtų būti fronto linija, bet ji sutinka kalbėtis dėl pataisų.

Tada prasidėjo tyła. Komunistų delegacijos vadas rūkė cigaretes po cigaretes, iš lėto kilnodamas savo popierius ir nieko nesusakdamas. Už langų pylė lietus, trankėsi perkūnija, o konferencijos kambaryje buvo visiškai tyla. Toji tyla truko dvi valandas ir vienuoliak minučių!

Pagaliau gen. Joy prabilo — gal, sako, būtų galima tą klausimą atidėti, o tuo tarpu svarstyti kitus dienotvarkės numatytus klausimus: paliaubų kontrolės komisijos sudėtį bei veikimo tvarką ir belaisvių pasikeitimo klausimą. Į tai Nam II atsakė, kad 38 paralelė yra pagrindinė paliaubų sąlyga. Tada gen. Joy nusipuilė pertrauką. Kaip ir kiekvieno posėdžio gale, sutarta, kada bus kitas posėdis. Ir taip iki

šiol šios rūšies susitarimai tebėra vieninteliai, kurių derybose pasiekiami.

Kitame posėdyje gen. Joy jau buvo nekantresnis. Jis jau kalbėjo irgi ne taip šaltai, labiau pakeltu tonu ir jo kalbos turinys buvo griežtesnis. "Jūs čia atvykote ne mūsų sustabdyti", — sakė jis, — "Jūs čia atėjote tik pasakyti kainos, už kurią jūs sutiktumėt Korėjos žmonėms duoti laikiną atodūsi."

Niekas tačiau negelbėjo. Dar keli posėdžiai pasibaigė tik tokiu pačiu nutarimu — susitikti kitą kartą. "No progress" — tai nuolatinis derybų eigos apibūdinimas ligi šiol.

Dabar svarstoma, koki komunistai nori iš šių derybų. Viena yra aišku, kad jie nenori jų nutūkimo: kiekvieną kartą, kada gen. Ridgeway pasireiškė griežčiau dėl derybų sąlygų, komunistai nusileido.

Spėjiojama, kad Maskva tikrai nori paliaubų Korėjoje. Kinai irgi jų norėtų, bet iš kitos pusės, pradžioje visai Kinijai padidius fotografijas, kaip "Amerikiečiai iškėlė baltas vėliavas ateina pas mus taikos prašyti", dabar jiems nepatogu nusileisti ir atsakyti nuo reikalavimo, kad amerikiečiai atsitrauktų iki 38 paralelės. Jie dabar jau skelbia Kinijoje, esą amerikiečiai reikalauja demarkacijos linijos toli į šiaurę nuo dabartinio fronto. Tai gal rengia kelių nusileidimui, kad galėtų sakyti namie, jog štai, mes vis dėlto nesutikom su amerikiečių reikalavimais, mes nenusileidom, jie nusileido... Faktas, kad kinai yra nustoję geriausios savo kariuomenės dalies ir toliau karą

tęsti nenorėtų, bet iš kitos pusės, vidaus politikos sumetimais, jiems nemažiau svarbu bent prieš savo žmones pasirodyti nugalėtojais.

Po 25-kių posėdžių susidarė tokia padėtis: Jungt. Tautų delegacija pasiūlė, kad iš abiejų pusių būtų paskirta tik po vieną atstovą, kurie bandytų kalbėtis dėl demarkacinės linijos. Komunistai paprašė tą pasiūlymą išdėstyti raštu. Tada buvo padaryta. Vadinaši, komunistai vėl svarstys tą pasiūlymą, greičiausiai bus paskirti toki atstovai, bet ar jie susitars — vilties maža. Jungt. Tautų nusistatymas nesitraukti iš dabartinės fronto linijos, o komunistams būtinai rūpi, kad pasitrauktų.

Jungt. Tautų kariuomenės vadovybė jau atvirai pradėjo kalbėti, jog jų kantrybė nėra be ribų ir ji jau greit gali pasibaigti. Esą, aštuonios armijos ir aviacijos gal geriau komunistus įtikins negu delegacija... Kariuomenės esanti visai pasirėmusi tolimesniems veiksams, jei bus matyti, kad iš derybų nieko neišeina.

PABRANGS PAŠTAS

Senato komisija jau priėmė įstatymo projektą, kuriuo numatoma pakelti visą eilę pašto tarifų. Pagal tą projektą numatomi toki tarifų padidėjimai:

Atvirukai vieto 1 cento — 2 centai; paprasti laišakai — vietoj 3 centų 4 centai už kiekvieną unciją; oro paštu laišakai vietoj 6 centų 8 centai už unciją.

Antros klasės siuntų tarifas (taikomas laikraščiams, siunčiamiems iš leidyklos) bus didinamas po 10% per trejus metus iš eilės.

Trečios klasės siuntoms (spaudiniams, siunčiamiems privačių asmenų) iki pusės svaro numatomas toks tarifas: 2 centai už pirmas dvi pilnas ar nepilnas uncijas ir po centą už kiekvieną tolesnę unciją (dabar — 2 centai už pirmas dvi ir po centą už kiekvienas 2 tolesnes uncijas). Knygoms, katalogams, taip pat augalų šaknims, iki pusės svaro siuntoms bus 2 centai už pirmas dvi uncijas ir po pusantro už kiekvienas tolimesnes dvi. Knygų siuntoms, sunkesnėms kaip pusė svaro, paliekamas dabartinis tarifas: 8 centai už pirmą švarą ir po 4 už kiekvieną tolesnę unciją.

Taip pat bus kiek pakelti tarifai ir vidaus siuntiniams. Siuntų bei laiškų į užsienius šis pakaitimas neličia. Kada jis pradės veikti, tuo tarpu dar nežinia, kadangi tai yra dar tik įstatymo projektas.



Anglų delegacijos pirmininkas Richard Stokes sveikinasis su Iranu premjeru Mossadegh, prasidedant deryboms dėl žibalo klausimo. Šios derybos prasidėjo Amerikos atstovui Harrimanui tarpininkaujant. Dar sunku pasakyti, ar derybos pasiseks. Iranui labai reikia susitarti (anglams irgi), nes be anglų techninės pagalbos jie negali naudoti savo žibalo šaltinių. Iš laivų kapitonų buvo pareikalauta, kad jie, žibala priėmę, pasirašytų, jog malka bus tiesiog Iranu vyriausybei. Kapitonai atsakė žibala priimti, nes sutikimas reikėtų, kad anglai atsikako nuo savo teisių. Sandėliai prisipildė ir naujo žibalo valymas turėjo sustoti. Iranas nebegebu pajamu iš žibalo, o tai svarbiausias valstybės pajamų šaltinis. Tai verčia vyriausybę bent kiek anglams nusileisti. Tačiau, vos prasidėjus deryboms, įvyko demonstracijos, kurių metu buvo kruvinų susirėmimų. Demonstrantai reikalauja cisiškai išvyti anglus. Nacionalizacijos šalininkams mažiausia nuolaida anglams atrodo nepriimtina. Tuo būdu vyriausybė yra atsidūrusi tarp dviejų priešingų spaudimų. Ta padėtis labai apsunkina derybas.

Detroito lietuvių radijo sukaktis

Rugsėjo 15 dieną sukančia penkeri metai, kai iš WJLB radio stoties Detroito oro bangomis sklinda kas šeštadienį nuo 8,30 iki 9,15 val. vakare lietuviškas žodis ir daina. Šią "Balčių Melodijų" radijo valandėlę išlaiko Amerikos Lietuvių Balsas — organizacija, apimanti visų srovių Detroito lietuvių.

Prieš penketa metų iš tos pačios stoties lietuvių kalba sklido komunistinė melo ir šmeižto propaganda. Lietuvai Vaduoti Sąjungos Skyrius ėmėsi organizuoti Radiojo Klubą. Netrukus į A. L. B. Radio Klubą buvo pritraukti ir kiti pažįstami lietuviai patriotai, o komunistų radijo valandėlė nutilo. Klubui pirmininkavo iš eilės: H. A. Kapturauskas, Ch. Walls, Vyt. Kerševičius, P. Medonis ir dabartinis pirmininkė H. Rauby. Pranešinėjo: H. Kapturauskas, R. Valatka, H. Rauby ir V. Saladžius.

Šalia radijo programos Klubas suorganizavo ir chorą, kuriam pradžioje vadovavo J. Valiukas, vėliau R. Valatka ir Br. Budriūnas. Įvairiomis progomis choras yra davęs visą eilę koncertų, bei dalyvavęs įvairiuose minėjimuose. Šiuo metu choras žinia, kadangi tai yra dar tik įstatymo projektas.

išeit į viešumą su lietuviška daina. Savo penkerių metų sukaktį čiai paminėti Klubas išleido vienkartinį kuklų, bet vykusį leidinį, pavadintą "Amerikos Lietuvių Balsas". Jį redagavo A. Ziedas.

Pati radio valandėlės programa yra grynai patriotinė (nuskaitant biznio pranešimų, be kurių, deja, negali išsiversti jokia privati radio programa). Meniniu atžvilgiu programa irgi kaskart stiprėja. Pavyzdžiui, praėjusį šeštadienį valandėlės metu buvo gana pavykęs menatažas "Rugiapjūtė", parašytas ir režisuotas Klubu meno vadovo J. Pusdešrio.

Žinoma, kiekviename darbe pasitaiko ir silpnesnių vietų. Norėtusi, pavyzdžiui, daugiau naujesnės, moderninės lietuviškos muzikos. Prieš 20-30 metų įdainuotos plokštelės kartais nebeatitinka laiko dvasios ir reikalavimų. Arba neperseniai visoje eilėje programų transliuotos lietuviškų vestuvių plokštelės gal ir nebologai pavaizdavo lietuviškus papročius, tačiau jų muzika, vaidyba ir dainavimas nesiderino su amerikiečio pranešimo kartojamais "Beautiful Melodies of Lithuania" žodžiais, ir



Lithuanian Weekly, published by Ohio Lithuanian Publishing Company, 6820 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio. Phone: ENdicott 1-4486. Issued in Cleveland every Thursday. Editors: Vincas Rastenis, Balys Gaidžiūnas.

Entered as Second-Class matter December 6th, 1915, at Cleveland under the act of March 3, 1879.

Subscription per year in advance: in the United States — \$4.00 in Canada — \$4.50, elsewhere — \$5.50.

Lietuviškas savaitraštis, leidžiamas Ohio Lietuvių Leidybos Bendrove, 6820 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio. Telefonas: ENdicott 1-4486. Išėjimo dienomis ketvirtadienį. Redaktorius: V. Rastenis, B. Gaidžiūnas. Įregistruota kaip antros klasės siunta 1915 metų gruodžio 6 d., Clevelande pagal 1879 m. kovo 3 dienos įstatymą.

Prenumerata metams iš anksto: Jungtinės Amerikos Valstybėse — \$4.00, Kanadoje — \$4.50, kitur — \$5.50.

KAS ir KUR

• Chicago's vaikų teatras šį sezoną ruošiasi pastatyti du naujus spektaklius. Juos parašė rašytojas A. Vaičiūnienė ir P. Orinaitis.

• Australijos spauda, po koncertų įvairiose vietose, labai teigiamai įvertina išraiškos šokio šokėją Elena Kepalaitę. E. Kepalaitė yra gabi šios srities šokėja, šoki pradėjusi Kaune.

• Žinios iš Švedijos Lietuvos pajūryje įvesta nauja apsaugos sistema. Pajūrį saugo: lauko sargybiniai, su šunimis, o naktį prožektoriais, motoriniai laivai ir lėktuvai.

• Rašytojas Antanas Vaičiūnaitis, dirbęs vienoje kolegijoje mokytojo darbu ir ten sutarties nepratus, pereina dirbti į Voice of America.

• Solistė A. Dambrauskaitė, ilgesnį laiką buvusi Floridoje, vėl grįžo į Chicago.

• Komunistinė spauda, leidžiamoj Amerikoje lietuvių kalba, vis dažniau spausdinami tariami grįžusiųjų laišukai, girią komunistinę laimę Lietuvoje. Tai džiaugsmas per asaras, padiktuotas policijos priežiūroje.

• Detroito visuomenininkas Dr. Y. Sims buvo sunkiai susirgęs ir paguldytas į ligoninę. Po operacijos sveiksta.

• Kanadoje įvyko Lietuvių Katalikų suvažiavimas. Suvažiavime dalyvavo 60 atstovų. Suvažiavime pasiskusta nelengva "Teviškos Žiburių" finansinė padėtis ir įpareigoti visi organizuoti katalikai ją remti. Į naują valdybą išrinkti: kun. J. Gutauskas, S. Puskas, A. Bajorinas, Žiuraitis ir Bražukas.

• Lietuvoje komunistai uždraudė laiškus persiuntimą per rankas. Visi laišukai pagal jų patvarkymus turi būti siunčiami paštu ir tuo būdu cenzūruojami.

• Komunistinė spauda bara mokyklų vadovybę, kam ji laikanti Kauno pirmojo vidurinio mokykloje buvusį departamentu direktorių L. Vaitekūną ir mokyt. Šimonį.

• Henrikas Žemelis buvo kvietas redaguoti Vienybę. Nuvykęs į Brooklyną ir susipažinęs su esama padėtimi nuo to kvietimo atsisakė.

• Kaune, paskutiniomis žiniomis, gyvena virš 40% rusų gyventojų. Vilniuje rusų dar daugiau. Daug rusų Klaipėdoje ir Šiauliuose. Rusų reikalams Lietuvoje pradėta leisti eilė naujų rusų kalba išeinančių laikraščių.

• Vokiečių leidykla "Pilger-Verlag Speyer" išleido Jurgio Jankaus apysaką "Velnio bala".

Specialus leidinys vajas koncertui

Spalio 1-7 dienomis Didžiajame New Yorke prasideda vajas, kurio metu sukeltosios lėšos skiriamos Vokietijoje pasilikusiems ir niekur išemigruoti negalintiems lietuviams.

Vajaus pabaigtuvų dieną, spalio 7-ąją, ruošiamo koncerto proga norima išleisti specialų leidinį. Tenai bus trumpos žinios apie BALF-o veiklą, apie tremtinių emigraciją ir įsikūrimą Amerikoje, ypač New Yorke ir jo apylinkėse. Tenai skelbsis organizacijos ir asmenų, kurie prie BALF-o veiklos, prie tremtinių parkvietimo ir įkurdinimo dėjo, si, kurie tą veiklą ir moraliai ir materialiai rėmė. Pagaliau tenai bus proga ir patiems trem-

• Krikščionys demokratai Chicagoje atjaunino savo ideologinio žurnalo "Tėvynės Sargas" leidimą. Redaktorius pasirašė: O. Labanauskaitė, L. Šimutis, P. Vainauskas, Vl. Viliamas ir kun. Zakarauskas.

• Šveicarijoje, savo ūkyje mirė J. Gabrys, paskutiniu laiku užsiėmęs neskoningu ir pramanytu atsišaukimu rašymu Lietuvos vadavimo klausimais.

• Kreipiantis į Vakarų Vokietijos užsienio reikalų ministeriją buvo gautas atsakymas, kad veikiančių Lietuvos diplomatinę ir konsularinę įstaigų išduoti Lietuvos pasai yra galioje ir vizuojami.

• Komunistinė spauda, leidžiama Lietuvoje, daro priekaištus prof. J. Balčikonui už antrojo tomo Lietuvių Kalbos žodyno padarytas ideologines klaidas. Aseit ir žodyną redaguojant negalima apeiti be komunizmo garbinimo.

Ta pati spauda daro priekaištų ir prof. T. Ivanauskui už knygą "Lietuvos paukščiai."

tiniam pareikšti savo padėkos jausmus tiems geradariams vietiniams lietuviams, kurių dėka jie atsidūrė Amerikoje, išvengdami daugeliu atvejų blogesnės emigracijos į Australiją, Braziliją ar kt. kraštus.

Vietinėje spaudoje ir per radiją atvykusieji dėkojo savo rėmėjams, bet dabar tai padaryti būtų ypatingai patogi proga, nes šis leidinys bus laikomas ir suaktyvintu leidiniu. Tuo maždaug laiku į Ameriką jau bus atvykęs 25,000-asis lietuvis tremtinis.

Visa privataus pobūdžio medžiaga užimama vieta tame leidinyje turėtų būti apmokama pagal šį komiteto nustatytą tarifą: jeigu perkama visas puslapis, tai jis kaštuoja 30 dol., pusl. — 15 dol., trečdalis ps. — 10 dol. ir ketvirtadalis — 8 dol., Tenai pat galės pasidinti spalio 7 d. koncertui.



Katė, sulaukusi 25 metų amžiaus. Katė tai yra tokia senatvė, kaip žmogui būtų 175 metai...

PADEKITE SURASTI

Ieškomieji ar apie juos turintieji bet kurių žinių prašomi atsiliepti Lietuvos Generaliniam Konsului šiuo adresu:

CONSULATE GENERAL OF LITHUANIA
41 West 82nd Street
New York 24, N. Y.

ALEKNEVIČIUS, Alfonsas ir Juozas, iš Meškučių km., Nedzingės parap.

ALEKSANDRAVIČIUS Povilas, iš Pavandenio — Markių kaimo.

BARANAUSKAS Feliksas, iš Žižmų km., Vilniaus kr.

BURNIENĖ — KUBILIŲTĖ, Barbora, ir seserys Ona VALAITIENĖ ir Pranciška SERGALIENĖ, bei KUBILIUS, Juozas ir Vincas, iš Sasnavos vl., Marijampolės ap.

ČESNIAUSKAS Boleslovas, iš Černiauskų km., Leipalingio parapijos.

SESTERLINGIENĖ — ŠNEIDERYTĖ, Jieva ir seserys KALVAITIENĖ, Augustė ir NAUJOKAITIENĖ, Elzbieta, iš Dainių km., Jurbarko vl., Raseinių ap.

GARBENIS, Pranas, iš Pakliaupės km., Laižuvo vl., Mažeikių ap.

KALVAITIENĖ — ŠNEIDERYTĖ, Augustė, ir seserys NAUJOKAITIENĖ, Elzbieta, ir FESTERLINGIENĖ, Jieva, iš Dainių km., Jurbarko vl., Raseinių ap.

KANDZELIENSKAITĖ, Aneilija, iš Tarnaukos km., Marijampolės ap.

KASMAUSKIENĖ — MANKEVIČIŲTĖ, Rozalija, MANKEVIČIŲTĖ, Marijona ir Ona.

KUBILIUS, Juozas, Jurgis ir Vincas, ir KUBILIŲTĖS, Barbora BUBNIENĖ, Ona VALAITIENĖ ir Pranciška SERGALIENĖ, iš Sasnavos vl., Marijampolės ap.

LIOGĖ, Antanas ir Povilas, iš Gilvydžių km., Viešintų vl., Panevėžio ap. (buv. Andriūnų km., Vilniaus kr.

LUCKAUSKAITE — MISKINIENĖ, Vinculka, iš Sukorepkos km., Nedzingės parap., ir vyras MISKINIS, Jonas.

MANKEVIČIUS, Leonas, bei MANKEVIČIŲTĖS, Marijona, Ona ir Rozalija KASMAUSKIENĖ.

MISKINIENĖ — LUCKAUSKAITE, Vinculka, iš Sukorepkos km., Nedzingės parap., ir vyras MISKINIS, Jonas.

NAUJOKAITIENĖ — ŠNEIDERYTĖ, Elzbieta ir seserys KALVAITIENĖ, Augustė ir FESTERLINGIENĖ, Jieva, iš Dainių km., Jurbarko vl., Raseinių ap.

PASKAUSKAS Juozas, iš Gilvydžių km., Viešintų vl., Panevėžio ap. (buv. Andriūnų km., Ukmergės ap.).

PLISKEVIČIUS Ignotas, iš Sukorepkos km., Nedzingės par.

PLISKEVIČIŲTĖ — SAKALAUSKIENĖ — MORTA, iš Meškučių km., Nedzingės parap., Alovės vl., Alytaus ap. ir sūnūs Jonas ir Vaclovas.

SAKALAUSKIENĖ — PLISKEVIČIŲTĖ MORTA, iš Meškučių km., Nedzingės parap., Alovės vl., Alytaus ap. ir sūnūs Jonas ir Vaclovas.

SERGALIENĖ — KUBILIŲTĖ Pranciška ir seserys Barbora BUBNIENĖ ir Ona VALAITIENĖ, bei KUBILIUS Juozas, Jurgis ir Vincas, iš Sasnavos vl., Marijampolės ap.

ŠNEIDERYTĖ: Augustė KALVAITIENĖ, Elzbieta NAUJOKAITIENĖ ir Jieva FESTERLINGIENĖ, iš Dainių km., Jurbarko vl., Raseinių ap.

VALAITIENĖ — KUBILIŲTĖ Ona ir seserys Barbora BUBNIENĖ ir Pranciška SERGALIENĖ, bei KUBILIUS, Juozas Jurgis ir Vincas, iš Sasnavos vl., Marijampolės ap.

ŽIURA, Tomas, iš Jurgėlių km., Vilniaus kr.

IR VĖL PRAEITIS...

APIE BUVUSIO PREZIDENTO "PRIEŠMIRTINI PAREIŠKIMĄ"

V. RASTENIS

3.

Linksmos pasakos apie monarchistus...

Jieškodamas 1926 metais įvykusio perversmo šaknų, dr. K. Grinius plačiai sustojo ties viena tokia "šaknimi", kuri iš tikrųjų verčia nusišypsoti... žinoma, ne iš paties "šamojaus", kiek iš idėjos rimta mina įrodinėti, kad viena iš perversmo priežasčių galėjo būti... tautininkų monarchistiniai polinkimai.

Vien jau tas faktas, kad per 13 metų po perversmo nebuvo girdėti jokio bandymo Lietuvą padaryti monarchija, savaime atmeta mintį, kad perversmas būtų buvęs bent iš dalies paremtas tokiu užsimojimu. Bet ir dr. K. Grinius teigimas, kad tautininkai "sirgo monarchijos liga," yra grynai jo paties įsivaizduotas, nieku neparemtas. Ir pats dr. K. Grinius pripažįsta, jog jam prikišus tautininkams monarchistines tendencijas, tautininkų laikraštyje tuojau su pasipiktinimu tas priekaištas buvęs atmetas. Bet jis vis dėlto mano, kad jis, liaudininkų vadas, tikrąsias tautininkų mintis žinojęs geriau, negu jie patys...

Stai, sako, pats A. Smetona ir kiti tautininkų vadai dažnai pastebėdavo, kad Vy-

tautas Didysis ir kiti Lietuvos kunigaikščiai buvo ne respublikonai... Tai, tiesą pasakius, ir yra pagrindinis bei vienintelis dr. K. Griniaus "įrodymas", kad tautininkai siekė monarchijos Lietuvoje.

Ar tikrai dažnai tas Lietuvos kunigaikščių nerespublikoniškumas buvo paminimas, dabar, žinoma, sunku suskaičiuoti. Bet tai ir nesvarbu. Galima ir šiandien tą patį pakartoti kiek tik nori kartą — juk iš tikrųjų kunigaikščiai nebuvo respublikonai. Bet kokios iš to išvados?

Kaip tik dr. K. Grinius ir nemini, kokias iš to išvadas darė tautininkai. Jis pats tas išvadas padaro už tautininkus, sakydamas: "tuo būdu buvo sugestijonuojama, kad ir dabar, po 500 metų, monarchija yra tinkamesnė santvarka Lietuvai, negu respublika."

Bet, pabrėžiu, tai yra tik paties dr. K. Griniaus tokia išvada iš kunigaikščių paminėjimo: jis nei pats nedrįsta sakyti, kad tautininkai tokias išvadas tada būtų darę. Priešingai, jis pripažįsta, jog jie tokias jiems dr. K. Griniaus prikištas tendencijas atmetė ir viešai užginėjo.

Iš viso — kaipgi yra su tuo monarchijos bei monarchistų klausimu dabartinių laikų lietuviuose?

Reikia pripažinti, kad ir šiandien pasi-

taiko mūsų tarpe vienas kitas asmuo, kuris pasisako esąs monarchijos šalininkas. Štai visai neseniai tokią staigmeną padarė V. Alantais, Drauge besiginčydamas su J. Gobi (atsiprašau, J. Gbs.), bet tai toks kiauurai permatomas "slapyvardis", kad šis prasitarimas nebus ypatingai didelės paslapties atidengimas). Aš žinau ir dar vieną gana plačiai žinomą tautietį, kuris svajingos nuotaikos pagautas kartais dėsto savo susižavėjimą monarchinės valdymo sistemos tubulybėmis ir grožiu... Bet tai jokių būdu nesudaro nei "judėjimo", nei srovės, nei partijos. Turbūt, didžiausią lietuviškų "monarchistų" sluogsniai Lietuvoje bus buvę tik mažiau raštingų Lietuvos kaimiečių tarpe, ir tai tik nepriklausomybės pradžioje. Ten dažnai galėjai sutikti tokių, kurie ir prezidentą Stulginskį, ir netgi prezidentą Grinių vadino Lietuvos karaliais... Prezidento Smetonos laikais, tačiau, ir tie pamažu jau priprato prie prezidento vardo.

Tiesa, dar buvo Lietuvoje ir bajorų draugija. Išskyrus kunigaikštį Gediminą — Beržanskį — Klausutį, garbės Pomian, ir Tadą Balandą, užsienio reikalų ministerijos pasų skyriaus sekretorių, nežinau, kas daugiau buvo tos draugijos nariai. Tačiau sunku pasakyti, ar tos draugijos nariai buvo monarchistai, tai yra, ar siekė, kad Lietuva vėl būtų monarchija. Be to, neteko girdėti, kad kas nors iš tų bajorų būtų veikliau dalyvavę tautininkų politiniame veikime.

Vienintelis žingsnis monarchijos linkme buvo padarytas dar vokiečių okupacijos laikais, 1918 metais. Tai Lietuvos Tarybos nutarimas kviesti Lietuvos karalių Urachą. Bet visi žino, kad tai buvo ano meto

politinis manevras prieš kaizerinės Vokietijos valdžios sumanymus, kuris savaime atkrita, kai tik atkrito vokiečių pasikesinimai.

Dr. K. Grinius tvirtina, kad kaip tik pats A. Smetona labiausiai reikškes simpatijas monarchinei santvarkai, nors jis šiame savo pareiškime ir neina taip toli, kaip neseniai prof. V. Krėvė, kuris paskleidė aliužiją, esą jis svajojęs tapti Lietuvos "Vytautu II"... Ryšium su tomis pasakomis, man prisimena štai kokia aplinkybė.

Kai buvo rengiamas naujos konstitucijos projektas, buvo iškelta mintis, kad joje vietoj lietuviško žodžio "Respublika" būtų vartojamas lietuviškas — "Valstybė". Žinoma, šiame pakeitime būtų buvę galima įžiūrėti ir tendenciją atverti duris tos valstybės formos pakeitimui iš respublikos į kitokią, sakysime, kad ir monarchiją. Taip pat ir kaldinant naują metalinių pinigų laidą būtų keliamas klausimas, ar palikti juose įrašą "Lietuvos Respublika", ar gal pakeisti į "Lietuvos Valstybę". Lygiai vienu, lygiai kitu atveju prezidentas A. Smetona griežtai pasisakė už "respublikos" žodžio palikimą. Ir pasiliko. Be to, A. Smetonos publicistinių raštų rinkinyje nematyti nei vieno straipsnio, kuriame būtų kokių nors išvedžiojimų, vedančių prie monarchinės sistemos. Įdomus "monarchistas", kuris turėdamas tam patogių galimybių, nieko net neįsitarė už monarchiją...

Steigiamojo Seimo laikais vienu metu garsiai nuskambėjo tautininkų laikraštyje pasirodęs straipsnis, kuris buvo pavadintas "112 karalių". Šiandien yra nevienodai manoma, kas buvo to straipsnio autorius — ar

kun. J. Tumas-Vaižgantas, ar prel. Dambrauskas-Jakštas. Kiekvienu atveju tuo metu kun. J. Tumas buvo laikraščio redaktorius.

Kiek prisimenu, to straipsnio turinys buvo nukreiptas prieš Steigiamojo Seimo absoliutistines tendencijas, prieš tai, ką prof. Roemeris net konstitucinės teisės paskaitose universitete vadindavo "seimokratija". 112 karalių — reikšė, kad 112 Steigiamojo Seimo narių suėmė ir seimo rankas visą valdžios galią, panašiai, kaip absoliutinis monarchas, tuo būdu praktiškai nustelbdamas klasikinę valdžios paskirstymo teoriją. Turbūt iš to dr. K. Grinius ir bus pasidaręs išvadą, kad tautininkai tuo norėtų pasisakyti ne už 112, o tik už vieną karalių.

Iš tikrųjų tautininkų tarpe buvo juntamas tendencijos ne prieš respubliką iš principo, kiek prieš tokią respublikos santvarką, kokią nustatė Steigiamasis Seimas. Juk žinoma, kad respublikos santvarką yra labai įvairių. Lietuvoje, kaip ir kitose po karo susikūrusiose valstybėse buvo sekama daugiausia prancūzų parlamentinės sistemos pavyzdžiu, bet neuita dar toliau parlamentinio absoliutizmo linkme, nes buvo atmeti antrieji rūmai (senatas) ir prezidentas bei vykdomoji valdžia padaryta absoliučiai ir kiekviename žingsnyje priklausoma seimo. Tuo tarpu seimas; sudarytas iš daugelio įvairių grupių, dažnai pasirodavo nepajėgus tokią savo galią vykdyti. Jei jis buvo pajėgus tuo metu, kai jame absoliučia daugumą turėjo krikščionių demokratų blokas, tai pats dr. K. Grinius puikiai pavaizduoja, koks vargas buvo 1926 metų seime, kur kiekvienas vyriausybės

SIMTANUOSIMTINIS LIETUVIS

Jonas Pakrantis Amerikoje

Vyt. Alantas

Pakrantis darbuojasi su boseliu...

Kas yra "boselis", manau, lietuviui skaitytojui aiškinti nereikia. Jei pasakytum amerikiečiui "little boss", jis, žinoma, neprastu ką tai reikš. "Boselį" jie vadina "leader". Lyderis yra darbininkas kaip ir visi darbininkai tik dažniausiai senesnio amžiaus ir ilgą laiką išdirbęs fabrike. Jam yra pavestas koks nors atsakingesnis darbas, ir "savo žinioje" boselis turi vieną kitą darbininką. Už tai jis didesnio atlyginimo negauna. Pav., Pakrantis gauna daugiau atlyginimo už savo boselį, kuris yra viengungis ir todėl jam daugiau išskaito. Manuel Minarga Calvados tokia yra pilna jo pavadė, — bet kažin kodėl jis vadina save Raimondu, sutrumpintai Rai, — bendrovėje dirba daugiau kaip 30 metų ir dažnai pakalba, kad jam netrukus jau reikės eiti į pensiją. Jis yra kilimo ispanas: nedidelio ūgio, vienaakis — kur jis kitą akį padėjo, Pakrantis nedrįso paklausti — visada tvarkingai apsiėmęs, kaip ir pridera senam viengungiui. Jo anglų kalbos mokėjimas Pakrantis kelia didelių abejonių, o ištirimai tai tikrai ispaniškas: jis angliškų žodžių taip kapoja, kad tartum važiuotų akėčiomis per gruodą. Sugriebęs vieno kito žodžio prasmę, Pakrantis šiaip taip su juo susikalba.

Jie abu dirba milžiniškoje pastogėje, kuri čia vadinama "balcony". Pastogėje sandėliuojamos tam tikros smulkesnės automobilų motorų dalys, kurių pati firma negamina, o užsako kitur. Tos dalys atgabenamos popierinėse dėžėse tam tikru konve-

riu, nuo kurio Pakrantis su boseliu jas nuima ir sukrauna į krūvas. Kai atitinkami skyriai pareikalauja, jie dėžes pakrauna ant to paties konvejerio ir siunčia toliau. Dėžių prikrauta pilna pastogė, ir Raimondas sa-ko, kad jose esama 300 motoro dalių pavadinimų.

Pakrantis įdomu stebėti boselio "darbą". Žiūrėk, ateina dėžių eilė. Pakrantis, padirbėjęs su boseliu porą savaitę, žino, kad jos priklauso jų pastogei — be jų balkono dar yra kelios kitos pastogės, kur taip pat sandėliuojamos medžiagos — tačiau Raimondas dažniausiai sustabdo visą konvejerį ir labai atsidėjęs apžiūrinėja dėžių ženklus ir, nusprendęs, kad jos turi pasilikti jų pastogėje, mostelėja ranka Pakrantčiui, atseit, duoda supratimą, kad dėžes reikės jiems nukrauti. Paskum jis kurį laiką dar paklaidžioja tarp dėžių krūvų, parinkdamas vietą, kur jos turės būti sukrautos. Pasikišęs priekį, kuris, reikia pastebėti, visada būna švarutėlis, ir užsimovęs pirštines, Raimondas ima siūti darbą, kurį Pakrantis jau seniai pradėjo. Ant kaklo, kur kaboti priekiščio raištelis, Raimondas niekados nepamiršta pasi-dėti popierėlį...

Tų dėžių ne tiek daug ir jos ne tokios sunkios: Pakrantis beveik jas vienas ir sukrauna į krūvas. Pagaliau jis ir nelabai nori, kad Raimondas dirbtų, nes jis turi astmą ir jam jo gaila. Tačiau boselis dirba "atsidėjęs", y. patikrina ženklus ir pasuka dėžes ant Konvejerio, kad būtų jas patogiau paimti Pakrantčiui. Kai transportas baigiasi ir reikia laukti kito, Raimondas tu-

tojau nusijuosia priekį, rankas rūpestingai nusitrina popieriniu rankšluostėliu ir, nubėgęs prie šaltinio bei suvilgęs rankšluostėlį vandeniu, labai atsidėjęs nusišluosto veidą...

Panaši procedūra kartojasi, kai reikia medžiagas pasiūti. Raimondas gauna "orderį", kurių medžiagų reikia. Tas orderis būna koks popiergalėlis, ant kurio mažai išlavinta ranka surašyti medžiagų pavadinimai. Boselis ilgai dūlinėja tarp medžiagų krūvų ir, giliai susimąstęs, sprendžia kokias dėžutes siųsti, nors jie kasdien siunčia maždaug tos pačios rūšies medžiagos... Kai, pagaliau, boselis tą didelę mįslę išsprendžia, paima gabalą raudonos kreidos ir dėžutes sužymi ir tučtuojau rūpestingai nusišluosto rankas ir veidą...

Jonas Pakrantis ilgą laiką šypsodamasis sekė boselio elgesį ir galvojo, kur jis bus panašią būtybę sutikęs. Ir vieną dieną prisiminė...

Jis tada dirbo kaip mokytojas žemaitijoje, Plungės gimnazijoje. Gimnazijos sargą, viengungį seną berną, visi vadino Jonkiu. Jis buvo nedidelio ūgio ir praplikusiu pakaušiu kaip Raimondas. Kai žiemos metu Jonkė atnešdavo malkų į mokytojų kambarį ir pakurdavo krosnį, tai paskum rinkdavosi popierius iš krepšio ir rūpestingai trindavosi rankas. Ir kaip Raimondas, Jonkė visada buvo tvarkingai apsiėmęs; jo auliniai batai blizgėdavo kaip veidrodė, o reti plaukai visada tvarkingai gulėdavo suguldyti ant pliko pakaušio. Jonkė kalbėdavo tik žemaitiškai ir taip pat kapodavo žodžius kaip

Raimondas. Kiti mokytojai į sargą žiūrėdavo abejingai, bet Pakrantčiui jis patiko, ir jie susibičiuliavo. Kai Pakrantis kurią valandą neturėdavo pamokos ir mokytojų kambarys būdavo tuščias, jie pasikalbėdavo. Kartą Jonkė pasisakė Pakrantčiui norįs vesti ir paprašė jo patarimo.

— Kas ta tavo mylimoji? — paklausė Pakrantis.

— Našlė, ponas mokytojaus. Turi tris vaikučius: vieną vienerių metų, kitą — dvejų ir trečią — trejų.

— Gerą krautį gauni...

— Turi tris ha žemės, dvi karvytes ir arkluką...

— Labai ją myli?

— Ką gi čia, pons mokytojaus, — labai susigėdo Jonkė, — bobikė nieko, dar nesena... Gal pons mokytojas nepasididžiūto, pasižiūrėtum... Vaikučius švariai auginu...

Vestuvės įvyko pavasarį. Pakrantis "nepasididžiavo" apsilankyti ir prisiklausė gražių lietuviškų vestuvinių dainų.

Šiomis dienomis Raimondas išėjo atostogų. Pakrantis pastebėjo, kad jo boselis paskutiniu metu buvo lyg ir kuo susirūpinęs. Kai jis rinkdavo vietą naujomis medžiagoms krauti, jis dar ilgiau galvodavo kaip paprastai ir, kaip Pakrantčiui rodavosi, galvodavo apie kitką. Išeidamas atostogų ir atsisveikindamas Raimondas tarė:

— Grįšiu jau vedęs. Moteris dar nesena, keturi vaikai ir visai neblogas namas...

Seniausias ir gražiausias iliustruotas lietuviškos minties žurnalas.

MARGUTIS

Isteigė kompozitorius

A. VANAGAITIS

Kaina metams \$2.00

Susipažinti siunčiamas

dovanai.

6755 So. Western Ave

Chicago 36, Ill.

KAI RADIJAS ŠAUKĖ PRIE GINKLO

Karo pradžia ir sukilimas Lietuvoje prieš 10 metų

(Tęsinys iš pereinamo numerio)

Karininkui besirengiant savo pranešimą kartoti, jis buvo prašytas pranešti, kad stambios rusų jėgos susitelkę už Nemuno, Fredos šlaituose prie žalių tilto. Jis pranešė ir tai. Jo pranešimas rėmėsi mūsų informacijomis. Dabar jis patenoro ir pats įsitikinti ir paprašė mūsų atviro automobilio ar sunkvežimio. Būrio vadas tuojau paskambino į Šaulių Sąjungos štabą sunkvežimio.

Belaikdamas sunkvežimio leitenantas papasakojo, kad jis su puskarininkiu susirado valtėlę prie Pajausio ir, atsigulę ant jos dugno, leidosi srovės nešami. Miestą jie štabe per valtėlę kraštą. Ties senamiesčiu jie griebėsi už irklių ir išsiyrę, išlipę prie ugniaisiai namų Kan- to gatvėje. Ten juos pastebėjo partizanai ir atvedė į radiofoną.

Ir vėl gatvėje sužė. Pamatėme sunkvežimį prie vartų. Jame stovėjo keli vyrai su filmuotoju. Partizanai juos nutvėrė pravažiuojančius ir atgabeno prie radiofono. Šaulių Sąjungos sunkvežimio kariai nelaukė, sulipo į filmuotojo sunkvežimį ir išvažiavo.

Jiems belipant prapliupo šūviai, lyg aršiausiam mūšyje. Partizanai pylė į elektros stotį lyg pamišę. Net vokiečiai buvo nusitvėrę už ginklų. Tik jiems nuvažiavus šaudymas aprimo.

Tada paaiškėjo, kad elektros stoties gynėjai žiūrėjo per langus į vokiečių išvykimą, o kažkam iš minios kilo mintis, kad tai esą komunistai. Vienam iš šovus, pradėjo pliti ir kiti. Norėjosi gi ir savo narsumą vokiečiams pademonstruoti... Visa laimė, kad elektros stoties gyn-

BALYS GRAZULIS

jai neatsakė, tai apėjo be aukų. Netrukus buvo gautas komendanto įsakymas miestui: vokiečiai įgyjuos prieš saulėleidį iš Viliampolės pusės, gyventojams, vokiečiams pageidaujant, įsakoma nesirodyti gatvėse ir nežiūrėti per langus, visi langai privalo būti uždaryti.

Nieks to įsakymo neklausė: vokiečiams įgyjuojant buvo pilnos gatvės žmonių ir languose visur kyšojo galvos. Bet vokiečiai nešaudė į minią, kaip buvo grąsinę.

Pradžioje įvažiavo dviratininkų dalinys, o po kurio laiko pasirodė ir pėstininkai.

15. NAMO, BROLELIAI, NAMO

Vokiečiams įgyjuojant sukilimas baigėsi. Tik šančiuose tą vakarą dar buvo baigiama valyti. Bet gatvėse vaizdas buvo karingas: visur zujo ginkluoti vyrai su baltais raikščiais ant rankovių, ant kurių buvo išrašyta (atspaustas) L.A.F. Dar antradienio rytą kažkas iš kažkur tų raikščių glėbį atnešė ir į radiofoną.

Pritemus į radiofoną atžygiavo būrelis (kautynių skyrius) vokiečių kareiviai ir pasiliko nakvynėi. Sargybų nepastatė. Sugulė viename kambaryje ant grindų ir sumigo. Tą naktį aš buvau radiofono būdetoju ir sargybos viršininku kartu. Man tai buvo jau trečia be miego naktis ir, kadangi įtempimas jau buvo atslūgęs, aš turėjau sunkiai su miegu kovoti.

Ryte vokiečiai išvyko. Ir tuoj po to buvo gautas įsakymas pa-

dėti ginklus. Prasidėjo sukilėlių dalinių nusiginklavimas. Mūsų būrys išsiskirstė greičiau, negu buvo susirinkęs. Sudarėm ginklų sąrašą, sukrovėm juos į automobilį ir su dviem vyrais išvežėm į komendantūrą.

Norėjau bent sau pistoletą pasilikti, bet M. užsispyrė, kad ir jį atiduočiau. Jis sakė, kad jį patikinę komendantūroje, jog pistoletus legaliu keliu gaus visi, buvo pogrindžio darbuotojai. Kam rizikuoti. Juk jei vokiečiai patikrins gatvėje, suradę pistoletą gal nušauti vietoje. Toks yra vokiečių įgulos viršininko įsakymas.

Komendantūros kieme gulėjo krūvos suverstų ginklų, o eilės partizanų stovėjo komendantūros koridoriuose tvarkingai atidavinėdamos ginklus. Priėmimas vyko labai lėtai ir netekę kant- rybės kiti pradėjo mesti ginklus į krūvą be jokio perdavimo. Ginklų krūvos knisosi vokiečių kareiviai, rinkdamiesi pistoletus ir kraudamiesi juos į kišenes.

Kai mes įvažiavom į kiemą, tvarka jau buvo sujukusi — visi nešė, vežė ginklus ir metė į krūvą. Mums paliko graudu tą vaizdą pamačius, o ir to perdavimo nereikalingumas paaiškėjo. Tokiai tvarkai esant niekas nebūtų galėjęs susekti, koks būrys ir kiek perdavė. Ramiausiai galima buvo ginklus paslėpti. Bet stovėjome jau kieme...

Tik mums sustojus, prie mūsų automobilio pribėgo keli vokiečių kareiviai. Atidarė duris ir tuoj pradėjo knistis ginkluose. Kai pamačiau juos mūsų pistoletus besikišant į kišenes, nebešlaikiau ir surikau ant jų lietuviškai, kad pasitraukti. Jie

(Perkelta į 4-tą pusl.)

žingsnis buvo priklausomas nuo lenkų, žydų bei iš Klaipėdos krašto išrinktų vokiečių malonės.

Šitokį seimo absoliutizmą tautininkai daugiausiai ir kritikavo, dažnai nurodymai į Jungtinių Amerikos Valstybių respublikinę santvarką, kur valdžios galių suskirstymas yra daug griežčiau įvykdytas, ir kraštui yra daug mažiau pavojaus patekti į chaotišką padėtį, į kokią lengvai gali atvesti parlamento absoliutizmas, jei tas parlamentas neturi aiškios ir pastovios daugumos.

Kad šis ginčas neturi nieko bendra su monarchistinėmis tendencijomis, liudija ir Prancūzijos pavyzdys. Šiandien, pavyzdžiui, Prancūzija, po šio karo dar daugiau pažėngusi parlamento suabsoliutinimo linkme (nors ir palikusi senato "erzacą"), turi daug bėdos: apie penkias savaites leido per "šerengą" kokius šešis ar septynis kandidatus į ministerius pirmininkus, kol pagaliau šiaip taip sulipdė vyriausybę, kuriai tačiau pranašaujama, jog tatau tik "vasaros atostogų" vyriausybė, kad rudenį ji jau grius ir tada naujai sulipdyti gal reiks dar daugiau laiko. Beveik kiekvienas svarbus tarptautinis momentas užklumpa Prancūziją, pergyvenančią vyriausybės krizę. Aišku, kad tokia respublikos santvarka ne kiekvieną gali žavėti, ir žmonės dailosi, ar negalima kaip nors geriau susitvarkyti.

Monarchija? Žinoma, pažvelgus į šių laikų monarchijas, galima įsitikinti, kad praktiškai beveik nėra jokio skirtumo tarp monarchijos ir respublikos, išskyrus tai, kad monarchijoje nereikia rinkti prezidento, kad toms funkcijoms asmuo išskiriamas paveldėjimo keliu. Tai yra toks nesvarbus skirtumas, kad neturint "iš Dievo" ar kieno kito

malonės karaliaus neapsimoka jo nei įieškoti. Kurie kraštai karalius jau turi, gal jiems ir verta dar tą tradiciją palaikyti. Bet ir tai Belgijos paskutinių metų vargai su karaliaus problema rodo, kad kartais prezidentą išrinkti būtų paprastesnis uždavinys, negu nustatyti, kas turi sėdėti karaliaus soste... Ypač Lietuvai būtų daug keblumų su karališkosiomis problemomis. Juk su monarchija neišvengiamai suriša ir tam tikra tradicinė butaforija, kurios Lietuvoje nebėra, kurią reiktų sukurti — nekalbant jau apie pačios dinastijos parinkimą! — visa tai ne tik reikala būtų nereikalingų išlaidų, bet ir atrodytų lyg koks operetės, ar geresniu atveju, romantiškos misterijos vaidinimas...

Kiek man žinoma, tautininkų tarpe ir vyravo tokia pažiūra į monarchijos įsteigimo idėją, kaip į nerimtą romantišką kieno nors pasvajojimą, kurio nėra reikalo net svarstyti.

Taigi dr. K. Griniaus įieškojimas perversmo šaknų tautininkų monarchistinėse tendencijose yra visai bergždžios pastangos, grynai savos vaizduotės padaras.

"Tvirtos valdžios" tendencijos.

Arčiau į tašką būtų dr. K. Grinius pataikęs, jei jis, kaip į vieną iš perversmo šaknų, būtų nurodęs į vadinamą "tvirtos valdžios" pasiilgimą, taip pat ir į pamatuotą ar nepamatuotą "sukairėjimą" (o tai daugelio supratime buvo tas pats, kas ir "subolševikėjimas") baimę.

Reikia pastebėti, kad "tvirtos valdžios" idėja buvo populiari ne vien tautininkų tarpe. Aiškios, ilgesnį laiką pastovios valdžios

norėjosi, turbūt, visiems. Tiesa, krikščionių demokratų ilgesnis laikymasis valdžioje daug kam buvo apkaręs, tik jokių būdu ne jiems patiems bei jų šalininkams. Tai jie, žinoma, natūraliai buvo nei kiek nemažesni "tvirtos valdžios" šalininkai — tą ir dr. K. Grinius pripažįsta. Turbūt, ir liaudininkai su socialdemokratais būtų daug geriau jautęsi ir gal garesnių rezultatų būtų pasiekę, jei kartą patekę į valdžią būtų pasijutę joje bent iki tam tikro laiko, sakysime, nors trejetai metų, tvirtai. Tačiau, išeinant iš ano meto Lietuvos santvarkos, buvo tokia padėtis, kurioje po 1926 metų rinkimų susidariusi valdžia visą laiką jautėsi lyg "ant vištos kojos" — tą dr. K. Grinius savo pareiškime vaizdžiai patvirtina. Valdžia negalėjo žinoti nei dienos nei valandos, kada jai seime pritrūks balsų iki reikiamos daugumos. Tuos balsus ji turėjo pirkti arba gaudinimu atiduoti valdžią krikščionims demokratams, arba tam tikromis koncesijomis tautinių mažumų atstovams.

Šiaip ar taip, bet garsusis švietimo ministro prof. V. Čepinskio patvarkymas, kuriuo staiga Lietuvoje buvo paskelbtas bene devynių dešimčių naujų lenkiškų mokyklų atidarymas, sujudino visus lietuvius (ypač ano meto sąlygose, kada su polonizacija Lietuvoje kova tebebuvo labai aktuali). O juk tai buvo ne kas kita, kaip tik kyšis lenkų atstovams seime, kad jie savo balsais neatsisakytų pratęsti liaudininkų socialdemokratų dienas. Šiaip jau neatrodo, kad liaudininkai ar socialdemokratai būtų savo programoje turėję tikslą taip plėsti lenkiškų mokyklų tinklą: bent jau rinkiminėje propagandoje jie nei vieni tokių dalykų ne-

žadėjo, kadangi, jei būtų prieš rinkimus tą pasakę, tai jau vien dėl to jų galimybės patekti į valdžią būtų smarkiai sumažėjusios...

Šitokia padėtis, kurioje krašto valdžia vos vos galėjo laikytis tautinių mažumų papirkinėjimu, be abejo, labai sustiprino "tvirtos valdžios" idėją, ir kiekviena mintis, vedanti į tą "valdžios sutvirtinimą" pradėjo labai lengvai rasti pritarėjų.

Kaipgi ta valdžia galėjo būti "sutvirtinta"? Tam, be abejo, buvo visokių sumanymų. Jų tarpe ir ką tik išrinkto seimo paleidimas, naujų rinkimų paskelbimas, su programa atitinkamai pakeisti konstituciją, kad būtų galimybė sudaryti valdžią ne taip jau kasdien priklausančią nuo margų ir besikaitaliojančių nuotaikų seime. Tačiau, kartą patekę į valdžią, liaudininkai ir socialdemokratai apie tai, berods, nenorėjo nei girdėti. Dr. K. Grinius prikiša tautininkams, taip pat ir krikščionims demokratams, begalinį valdžios troškimą ir norą visokiomis priemonėmis joje ilgiau išsilaikyti...

Ak, kuri gi politinė grupė yra laisva nuo tos "prigimtinės nuodėmės"! Nelaisvi nuo tos nuodėmės nei liaudininkai, nei socialdemokratai. Nors pamatas po jų valdžios kede buvo ir labai silpnas, nuolat svyravo, tačiau ir jie stengėsi kaip nors išsilaikyti. Tad garsino "geležinę sluotą", žadėjo iššluoti visas "krikščionių paliktas korupcines šiukšles", planavo, kombinavo, bet apie tokį rizikingą dalyką, kaip nauji rinkimai tikslu sustiprinti pačios sistemos pagrindus, nenorėjo girdėti, nes juk nauji rinkimai galėjo nebepakartoti tokios progos patekti į val-

džią... Tuo tarpu visiems kitiems buvo akivaizdžiai regima, kad "geležinė sluota" yra netvirtose rankose, kad ji vienas "šiukšles" neva šluodama, kažkaip savaime daro vietos naujoms, dar nesimpatingesnėms šiukšlėms.

Štai tokiose aplinkybėse ir susidarė palanki dirva sumanymams, kad ir nepaprastomis priemonėmis padaryti operaciją. Tokios minties šalininkų iš tikrųjų buvo įvairiose politinėse grupėse ir ypač visuomenės sluogsnuose, kurie nebuvo tiesiogiai surišti su formalia politinėje veikloje dalyvavusių grupėmis. Jei jau kalbėtumėm apie viešesnę propagandą, kuri sudarė palankias nuotaikas perversmui, tai pirmoje eilėje reiktų paminėti tuo metu pasirodžiusį triukšmingą laikraštį, kurio vardas buvo "Tautos Valia". Manau, kad ir dr. K. Griniui buvo žinoma, taip pat turėtų būti žinoma ir J. Kedainiui, jog tai toli gražu ne tautininkų buvo laikraštis. Todėl ir perversmo priežasčių įieškoti tokiose ar kitokiose tautininkų ano meto pažiūros yra visiškai netikslinga.

Cia yra pamato štai ką prikišti tautininkams: jei kalbėjo apie parlamentinės sistemos reformą, gal kiek nurodymai, kad ir į Amerikos "prezidentinę" sistemą, kodėl vėliau, turėdami tam sąlygas, nepasinaudojo proga taip ir padaryti? Kodėl palinko į sistemą, kuri iki šiai dienai vadinama "vadištinė", skiriant ją nuo šimtaprocentinės fašistinės sistemos?

(Bus daugiau)

LIETUVIŲ ARCHYVAS

Lietuvos Istorijos Metraštis

BOLŠEVIZMO, NACIONALSOCIALIZMO, TREMTIES METAIS

Redaguoja: Jonas LEONAS

Vytauto Didžiojo Karo Muziejus
rusų ir vokiečių okupacijų metaisGEN. STASYS RAŠTIKIS,
buv. Lietuvos Kariuomenės Vadas

(Tęsinys)

Lietuvių ir vokiečių iškilmės Karo Muziejuje.

Vėliau teko patirti, kad vokiečiai nedavė leidimo dėl dviejų priežasčių. Pirmiausia, jie bijojo, kad toks paminėjimas neišauktų naujos politinės demonstracijos prieš vokiečius. Ir iš viso toks paminėjimas, kaip galys sukelti lietuvių tautinius jausmus ir patriotizmą, jiems buvo nepriimtinas. Be to, vokiečiai darė priekaištų mūsų Respublikos Prezidentui Antanui Smetonai ir už tai, kad jis užsienyje esą varęs vokiečiams labai priešišką propagandą.

Metalų rinkimas.

Jau 1943 pavasarį vokiečiai pradėjo Lietuvoje rinkti spalvotus metalus, ypatingai žalvarį ir varį savo karo pramonei. Tai akcijai vadovauti įsteigtas atskiras vokiečių kariuomenės skyrius, kurio viršininku paskirtas mjr. Schuh. Tokių metalų, neišskiriant ir kai kurių paminklų bei varpų, buvo išvežta į Vokietiją gan daug.

Metalų rinkimo akcija negalėjo nepaliesiti ir Karo Muziejau. Majoro Schuh vadovaujama įstaiga nesikišo į Karo Muziejiaus reikalus, bet vokiečių generalinio komisariato pareigūnai, Lueth, Stadden, von Recke ir kiti, uoliai rinko žinias, kas reikėtų iš Karo Muziejiaus paaimti.

Vokiečiai daug kartų teiravosi, ką Karo Muziejus yra pasirodęs jiems atiduoti. Negaudami iš muziejiaus jokio atsakymo, komisariato pareigūnai pareikalavo atiduoti visus bronzinius ir varinius daiktus, buvusius pačiame muziejuje ir jo sandėlyje.

Atiduotinių daiktų sąrašas nepatiktas, bet **Laisvės Statulą** (iš Lietuvos Laisvės paminklo) aiškiai nurodyta.

Pradėta kilti prie muziejiaus varpų, pirmiausia prie didžiojo varpo, mušančio valandas muziejiaus bokšte; kiek vėliau buvo pareikštos pritenzijos į varpų komplektą, sudarančią varpų muziką. Vieną kartą labai atsargiai užsiminta ir apie Amerikos lietuvių padovanotą Laisvės Varpą, bet po to daugiau Laisvės Varpas nebuvo neliestas.

Po ilgų pasikalbėjimų ir derybų, pagaliau varpų atidavimo klausimas tuo tarpu atidėtas vėlesniam laikui.

Tačiau tas laikinas sprendimas neįanaikino kitų vokiečių pretenzijų į Karo Muziejiaus metalinius eksponatus. Jiems peržiūrėti vokiečių generalinis komisaras paskyrė gausią komisiją, vadovaujamą Zivilverwaltung'o politinio skyriaus viršininko Lueth. Komisija atvyko į Karo Muziejų ir iš pradžių apžiūrėjo paminklus, artilerijos pabūklus ir kitus eksponatus muziejiaus sodelyje. Karo Muziejiaus viršininkui gen. Nagiui čia pat nurodyta, kad jis turįs atiduoti vokiečių karo pramonei, kaip spalvotų metalų laužą, šiuos daiktus;

Laisvės statulą, paminklų biustus, knygnešio paminklą, sėjiko paminklą, muziejiaus bokšte stovinčią riterio statulą ir didelį bokšto laikrodžio varpą.

Dėl kitų varpų tada nepadaryta jokio naujo sprendimo.

Vėliau iš okupacinės valdžios atėjo įsakymas (žodžiu, ne raštu), kad Laisvės Statulą ir visi čia nurodyti daiktai būtų nuimti ir atiduoti vokiečiams. Muziejiaus viršininkas paprašė, kad toks įsakymas būtų patvirtintas raštu, ir be to, pareiškė ir pasiuteisino, kad jis neturįs darbininkų tokiam darbiui atlikti.

Jam atsakyta, kad vokiečiai principaliai negalį duoti savų darbininkų, nes spalvotų metalų rinkimas esąs laisvas aukojimas karo pramonei, ir todėl lietuviai patys savarankiškai ir savo jėgomis bei savo noru turį paminklus nuimti ir paaukoti.

Gen. Nagius pakartotinai pareikalavo, kad jam būtų duotas paties generalinio komisaro Dr. von Renteln'o raštiškas įsakymas atiduoti istorinius paminklus.

Prasidėjus ginčui apie Laisvės Stovylą, Lueth ironiškai pareiškė, kad ypatingai šią stovylą lietuviai patys turėtų nuimti. — "Jei jūs jos nenuimsite, mes turėsime atsiųsti žydus šiam darbiui atlikti", — buvo Lueth'o žodžiai, — "ar jums būtų tai malonu?"

Dėl Laisvės statulos gen. Nagius pareiškė protestą ir visai atsisakė apie tai kalbėti.

Ta pati vokiečių komisija, apžiūrinėdama eksponatus muziejiaus viduje, numatė daug jų paaimti sau. Ir čia buvo ta pati istorija, kaip ir Karo Muziejiaus sodelyje, t. y. buvo įsakoma ar "nurodoma", kad tas ar kitas eksponatas turįs būti atiduotas, bet Karo Muziejus turįs tai padaryti pats savo "laisva valia".

Muziejiaus Vytauto Didžiojo kapeloje, kaip Karo Muziejiaus lankytojai atsimina, buvo keli senoviški lietuvių patrankų arba jų kopijų pavyzdžiai.

Gražiausia ir didžiausia iš tų patrankų (kopija) buvo garsoji "Svedų patranka", t. y. Stockholme atliedinta kunigaikščio Radvilo patrankos kopija. Ji tikrai labai graži ir vaizdavo suskilusią ir didelėmis virvėmis surištą patranką. Žinoma, visa ta fantastinė imitacija buvo padaryta iš metalo. Prie tos patrankos įvyko toks įdomus pasikalbėjimas tarp komisijos pirmininko

Kodėl vengiama rinkti aukas?

Tokia antraštė gerb. K. S. Karpiaus rašo aukų rinkimo reikalui DIRVOS Nr. 27, šių metų liepos 5 d., kur jis pareiškia nuomonę, kad Lietuvos laisvinimo reikalams aukas turėtų rinkti visur, visuomet ir iš visų. Dirvos redakcija kviečia kitus skaitytojus, ypatingai organizacijų veikėjus, irgi šiuo klausimu pasisakyti. Todėl naudodamasis šia proga aš noriu paremti gerb. K. S. Karpiaus nuomonę, kad yra būtina reikalinga išnaudoti visas pasitaikiusias progas gauti aukų Lietuvos laisvinimo reikalams.

Šia proga, manau, būtų gerai priminti aukų rinkimo centrums, o ypatingai AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBAI dėl apyskai tur kontrolės. Aukotojai per ALT nusiskundžia, kad ALT daugiau kaip dešimtį metų rinkusi aukas Lietuvos laisvinimo reikalams, dar niekad nėra davusi tinkamos apyskaitos.

Aukotojai kalbėdamiesi sako: "Jeigu jau yra reikalinga tokia nesuprantama slaptė apie surinktų aukų panaudojimą, tai gal ALT vadovybė šią "paslaptį" vis dėlto turėtų patikėti bent metinių ALT konferencijų išrinktiems ALT Iždo Globėjams...?"

Esame girdėję ALT Iždo globėjų pranešimus ALT suvažiavimuose, kurie dažniausiai yra buvę arba nepilni arba neaiškūs ir su įvairiausiais pasiteisinimais, kad jie, Iždo globėjai, neturėję

progos bei galimybės jiems pavestas pareigas tinkamai atlikti. Iždo globėjai net išsitarė, kad ALT vadovybė su jais nesiskaito, nesitaria ir elgiasi taip, lyg Iždo globėjų visai nebūtų.

Visgi taip neturėtų būti, nes tokia nuomonė aukų rinkimo reikalui veikia neigiamai ir todėl visas reikalas yra taisytinas. Paskutiniu metu pradeda atsiti, kad surinktas aukas Lietuvos laisvinimo reikalams laiko vietoje ir nesuinačia į ALT. Yra ir tokių, kurie bando rasti kečius pinigams persiųsti aplenkiant ALT. Toki reiškiniai yra negerai ir čia ALT vadovybė neprivalo privalo imtis visų reikalingų žygių, kad taip nebūtų daroma.

Antra priežastis, kuri kenkia aukų rinkimo reikalui, tai netinkama politika. Aukotojai norėtų matyti Lietuvos laisvinimo darbą vieningu, apjungiančiu visas lietuviškas organizacijas, instancijas ir ypatingai visus oficialiuosius asmenis bei įstaigas. Jeigu dar negalima turėti Lietuvos Vyriausybės užsienyje, tai bent būtų galima, kad Lietuvos Atstovybės bei buvę Lietuvos Igalioji Ministeriai, VLIKAS ir ALT sudarytų bendrą Lietuvos laisvinimo veiklos planą. Tuo tarpu pačioje AL Taryboje pučia įvairiausi vėjai. ALT pirm. DRAUGE rašo ar kitiems duoda vietos rašyti prieš Mažosios Lietuvos atstovo priėmimą į Vliką, ALT išdinininkas SANDAROJE

Lueth ir Karo Muziejiaus viršininko gen. Nagiaus.

— "Šitą patranką jūs turite būtinai atiduoti".

— "Bet tai yra vienas iš brangiausių mūsų eksponatų. Be to, tai yra ne originalas, tik graži jo kopija, todėl joje metalo yra nedaug, nes ji visa yra tuščia ir lengva. Ši patranka yra mums brangi dar ir todėl, kad ją yra mums padovanojęs Švedijos Karo Muziejus; tai yra švedijos dovana Lietuvos kariuomenei", paaiškino gen. Nagius.

— "O kur yra jos originalas?" paklausė Lueth.

— "Jis yra Stockholmo Karo Muziejuje".

— "Na, tai labai gerai", išdidžiai pareiškė Lueth: "jūs galite ją atiduoti lengva širdimi; vokiečių kariuomenė greit bus Stockholme, ir tada mes galėsime vieton šios kopijos jums atiduoti patį jos originalą".

Gen. Nagius, matydamas, kad Lueth, taip kalbėdamas, nori iš jo pasijuokti, truputį užsigavo ir paklausė:

— "O kokią aš galėčiau turėti garantiją, kad vokiečiai tikrai taip padarys?"

Lueth, pajutęs generolo sarkazmą, supykęs atsakė:

— "Mano, kaip vokiečio, žodis yra jums garantija".

Bet generolas Nagius nenusileido ir dar paklausė:

— "Ar negalėčiau aš dabar sužinoti Tamstos būsimą adresą, kad galėčiau tada priminti jūsų dabar duotą žodį?"

Klausimas buvo piktokas. Lueth, paraudęs, piktai atsakė:

— "Tada aš būsiu Stockholme vokiečių gebietskomisaru".

Generolas daugiau neklausinėjo įsiskarščiavusio vokiečio fanatiko. Įdomu būtų dabar priminti tam vokiečiui tada jo pasakytus žodžius. Įdomu būtų sužinoti, ar jis dar ir dabar mato vokiečių kariuomenę Švedijoje, o save vis dar tebevaizduoja vokiečių gebietskomisaru švedų sostinėje Stockholme Vargu.

Reikalaujamas atiduoti Napoleono patranką, tas pats Lueth pareiškė:

— "Pats Naaleonas džiaugsis, sužinojęs, kad jo patrankos metalas bus panaudotas prieš rusus".

Karo Muziejiaus viršininkas gen. Nagius buvo sudaręs lietuvių menininkų komisiją, kuri turėjo patarti ką muziejus galėtų atiduoti vokiečiams.

Vokiečiai daug kartų reikalavo, kad jų nurodyti eksponatai būtų tuoj atiduoti. Karo Muziejiaus vadovybė delsė ir vis reikalavo raštiško įsakymo.

Pagaliam, po ilgų derybų, vokiečių generalinis komisaras tokį raštą — įsakymą atsiuntė. Tokiu būdu, po sunkių derybų ir kovos, vokiečiai paėmė iš Vytauto Didžiojo Karo Muziejiaus šiuos metalinius eksponatus:

Petro Rimšos — Vargo Mokyklą; Napoleono patranką (originalas, prancūzų kariuomenės dovana Lietuvos kariuomenei); Poeto Dagilio biustą; Riterio statulą iš Karo Muziejiaus bokšto; Lietuvos karo aviacijos prizus; Didelę žalvarinę lentą iš karo aviacijos skyriaus ir kelis smulkesnius dalykėlius.

(Bus daugiau)

TREMTIS

Vienintelis lietuviškas laikraštis Vokietijoje. Eina nuo 1950 metų liepos mėnesio pradžios, kas savaitę. Leidžia ir redaguoja žurnalistas SIMAS MIGLINAS. Prenumeratos kaina Amerikoje ir Kanadoje — 50 centų vienam mėnesiui —

TREMTIES atstovai:

Visai Amerikai, išskyrus Chicagos miestą — St. Nasvytis, 4579 W. 157 St., Cleveland 11, Ohio

Chicagos miestui ir Kanadai — W. Stuogis, 1114 Florence Ave., Evanston, Ill.

REMDAMI TREMTĮ, REMIAME VOKIETIJOJE LIKUSIUS LIETUVIUS — BE UZJURIO LIETUVIŲ PARAMOS JIE LIKS BE LAIKRAŠČIO!

A. S. Trečiokas

NUJAUTIMAS

Tuo metu, kai Hitlerio puslėkį šakalų ir "geriausio tėvelio" nuolatos alkanų lokų žvilgsniai priekyviavosi per mūsų medum ir plienų pertekusį kraštą, dirbant Klaipėdoje reta diena būdavo ramiai. Nes kone kasdien vokiečių radijas grasino, tai vienam, tai kitam geriau susipratusiam lietuviui. Kad gavus valandėlę poilsio, vykdavau į dainomis apdainuotą, Lietuvos motinų rankomis išpuostą ir mūsų tėvų dvasios išliuluotą Palangą. Jos mistiškas kalnelis su gyvomis senovės liudininkėmis, sakais prikypusiomis pušimis, teikdavo kažkaip ypatingą vidinę pusiausvirą ir poilsį. Jausdavais lyg ten artimos protėvių mintys globotų.

Gaivus, kaip ankstyvo ryto rožės rasa, vėjelis, rodos, mosuoja nuo jūros. Birutės kalno pušys, suglaudę rankas lyg vaidilutės, meldžiasi besileidžiančiai saulei ir aidais atsiliepia į vėjo mojus. Gamta kalba vakarinę maldą. Saulė, kaip didelis, raudonas dausų obuolys, lenkia galvą jūron. O ji tylutėliai skalauja savo garbanotas kasas ir dabinasi į dangišką vėdrodį. Jūra, spindėdama skaidriai raudonu dangumi, atrodo, lyg būtų pilna ružavai kunkuliuojančio aukso. Retas vaizdas. Štai toji neįsima-tujama ir liepsnojanti vandens didybė, rodos, masina ir, rodos, pakils, užlies ir apgaubs tave savo ugningomis rankomis, arba meiliai prakalbės ir parodys savo gelmių širdį.

Užslopintas šio niekad neręto vaizdo, nedrįsau nė pajudėti, kad nei mirksniui neišnyktų šis mano gyvenime gražiausias gamtinės dailės regėjimas. Atsipeikėjau tik už valandėlės, kai liepsnojanti jūra, gėstant vakarinei aušrai, savo banguojančias aukso kasas pamažu pakeitė į žvaigždėmis atausą tamsiai mėlyną šilką.

Va, dabar — metas kurti lauzą ir dėkoti gamtai už stebuklingą grožį. Lyg ne šiuo metu gyvendamas ir kažkieno rankos vedamas, sumaniau užkurti ugnį. Kelios sausos ir sakuotos pušų šakelės ir "laužas" jau gyvas. Saulė, jūra ir ant Birutės kalno sukurta ugnis sujungė mane su giliausia senove ir su mano gimtąja žeme. Dūmai, matyt, gerų norų palaiminti, vikriai skubėjo į tolius. Tylūs pušys, paskendę tolimos senovės prisiminimuose lydėjo dūmus, man akyse sa-vaimė atsiradusias ašaras ir gamtinio grožio nuotaiką į amžiną buitį. Senove, kaip tu buvai graži ir dieviškai valdoviška savo prigimties sukurtoje dvasioje. Kai žmogus — lietuvis

buvo tavimi, o tu buvai jo kelių rodžių ir tikra paguoda.

Suliepsnoję šakos pakvipo puškiavosi per mūsų medum ir plienų pertekusį kraštą, dirbant Klaipėdoje reta diena būdavo ramiai. Nes kone kasdien vokiečių radijas grasino, tai vienam, tai kitam geriau susipratusiam lietuviui. Kad gavus valandėlę poilsio, vykdavau į dainomis apdainuotą, Lietuvos motinų rankomis išpuostą ir mūsų tėvų dvasios išliuluotą Palangą. Jos mistiškas kalnelis su gyvomis senovės liudininkėmis, sakais prikypusiomis pušimis, teikdavo kažkaip ypatingą vidinę pusiausvirą ir poilsį. Jausdavais lyg ten artimos protėvių mintys globotų.

R. Aukštuolis

Kai radijas šaukė prie ginklo

(Atkelta iš 3 pusl.)

nustebę išsitiesė, bet jau kitą akimirka pradėjo grąsinti ir vėl lįsti per duris. Bet aš jau buvau įsiskarščiavęs ir man jau buvo viskas vistiek. Nutvėriau pistoletą, nukreipiau į juos ir surikau įsakančiu tonu. Net pats nustebau, kai jie nesigriebė už ginklų, bet niurzgėdami pasitraukė. Tik jiems nuėjus aš sušigriebiau, kad nieko kito veikti jie ir negalėjo, būdami viduryje ginkluotų partizanų krūvos. O ir įsakymo grobti ginklus negalėjo turėti. Tai buvo saivališkas grobimas.

Tada susikišom fikisius pistoletus į kišenes, o kitus ginklus išvertėm į krūvą. Ir nei nemėginę savo sąrašo atiduoti grįžom atgal. Pistoletus išdalinau draugams radiofone. Dabar net ir M. džiaugėsi vėl apsiginklavęs.

Tik mums sugrįžus, į radiofoną atėjo suvargęs, dulkėtas, laugaminu nešinas pusamžis vyras. Jis įsikišė į vyriausybės. Kur ji įsikūrusi, mes nežinojom. Žmogus ir nustebo ir nusiminė. Pastatė lagaminą ant grindų koridorių atsėdė ant jo, ir pradėjo pasakoti:

— Kas taip sugraudino? — paklausiau.

— Mano brolis paskirtas vidaus reikalų ministru, — atsakė jis tyliai.

— O, — mėginau juokauti, — puiku! Pats ir man protekiją pas broį padarysi!

Jis atsakė dar tyliau:

— Jį išvežė į Sibirą...

(Bus daugiau)

DVI IDOMIAUSIOS KNYGOS

SIRDIES RŪMAI — visai nepaprastas naujas romanas, kuriame aprašoma viena Amerikos lietuvių šeima, ypač jų dukrė, kuri vaikščioja su savo gydytojo širdies rūmuose... ir kas toliau atsitinka, skaitytojas pats ras, romane skaitydama. Knyga turi 450 puslapių, iliustruota, labai gražiai atspausdinta, o jos kaina tik 4 doleriai. Persiuntimo kraitus apmokame.

SLIAPTARNIAI — pirmutinė tokia teisinga, atvira, įdomi ir stambi knyga (istorinis romanas) apie Amerikos lietuvių tautinį, ir kultūrinį atgimimą, apie jų sunkumus, vargus, kančias ir kovas dėl lietuvių gerovės, švietimo, rytojaus. Knyga turi 652 puslapius, iliustruota, labai gražiai atspausdinta, jos kaina tik 3 doleriai! Persiuntimo kraitus apmokame.

ABIDVI knygos syklų tik už 6 dolerius... Rašykite:

Dr. Alg. Margeris, 3325 S. Halsted St., Chicago 8, Ill.

Geras sumanymas

Kitoje šio laikraščio vietoje yra spausdinamas pranešimas, kad Balfas šių metų spalio mėnesio pradžioje savo vajeus baldingumo koncerto proga numato išleisti leidinį, kuriame tarp kita ko numato už tam tikrą atlyginimą spausdinti tremtinių padėkas tiems, kurie jiems tokiu ar kitokiu būdu yra padėję.

Nors, tiesą sakant, tokios padėkos yra pareikštos įvairiomis progomis ir įvairiais būdais, bet jeigu visi atvykusieji tremtiniai dabar tas savo padėkas sudėtų į vieną vietą, tai būtų labai įspūdingas dokumentas, rodąs, kiek seniau Amerikoje gyvenantieji lietuviai padėjo tremtiniams jų keblioje būklėje. Ir svarbiausia tai, kad tuo pačiu užsimojimu būtų gerokai prisidėta prie negalėjusių iš Europos emigruoti tautiečių šelpimo, nes tokių padėkų paskelbimas, numatoma, galės sudaryti tam tikrą liekaną nuo spausdinimo išlaidų, kuri

kaip tik tam tikslui ir būsianti panaudota.

Tik vienas susirūpinimas braunasi į mintį: ar, turint galvoje daugelio mūsų nerangumą, su spės per vieną mėnesį visi (ar nors daugumas) nusiųsti savo padėkas? O jeigu visi ir suspėtų, tai tada nei Balfas nebespėtų spalio pradžiai leiding atspausdinti... Todėl — ar negeriau būtų, jei tas geras sumanymas būtų pabandyta išnaudoti plačiau. O plačiau jį išnaudoti būtų įmanoma tik turint kiek daugiau laiko. Sakysim, gal tą sumanymą reiktų atjungti nuo spalio 7 dienos koncerto, ir leidingo išleidimo laiką nukelti sakysim, iki Naujų Metų, ar iki kokios kitos neperdaug tolimos, bet ir neperdaug artimos progos, taip, kad būtų pakankamai laiko tam dalykui išgarsinti per visus Balfos skyrius, per visas tremtinių draugijas, kad visi turėtų progos apgalvoti, kaip ir ką parašyti. Juk jei koki 2,000 šeimų paimtų po ketvirtadalį puslapio, tai išeitų knyga per 500 puslapių. Jos pajamos būtų 18,000 dolerių. Spausdinimas atseitų gal apie 4,000 dolerių — iki 12,000 dolerių liktų šalpos reikalams. Būtų įspūdingas dokumentas ir surinkta įspūdinga pinigų suma tokiame svarbiame tikslui. Ar nereikėtų pasvarstyti? Dabartinis sumanymas irgi geras, bet, atrodo, juo gera proga būtų išnaudota per siauru mastu.

Žinoma, jei Balfos vadovybė manytų, kad jis neturės pajėgų tam sumanymui įvykdyti plačiu mastu, pritarkime vykdymui ir siauruoju mastu. Bet tada iš anksto reikia būti pasirėngus sutikti su faktu, kad dėl trumpo laiko atsiliepimų bus toli gražu ne tiek daug, kiek galėtų būti pakankamai plačiai tą sumanymą išgarsinus.

***PAKELIUI Į MIRTĮ —**
B. Gaidžiūno aprašymai apie pergyvenimus vokiečių kalėjimuose. 231 pusl. Kaina \$1.00

DIRVOJ GALIMA GAUTI

nauja knygelė vaikams "Lapės pasaka" (\$1.10), J. Krumino romanai "Naktis viršum širdies" (\$1.50) ir V. Pėteraičio mažasis lietuvių angl. žodynas (\$2.00).

Gražiausia dovana visiems tautinių šokių mėgėjams

V. Beliajaus

THE DANCE OF LIETUVA

Voveraitė, Malūnas, Vėdaras, Stanevičius J., Grand Rapids, Mich. 1.00
Petravičius L., Detroit 3.00
Balys Ant., Chicago, Ill. 1.00
Petravičius Vanda, Brockton, Mass. 1.00
Balys M., Manchester, N. H. 1.00

DIRVOS redakcijai

Kaina — \$5.

Visur pasitaiko išimčių

Ligi šiai dienai tebevyrauja lietuviuose įsitikinimas, kad Lietuvoje, kas tik dvarininkas, o ypač jei dar iš žemesniųjų bajorų tarpo, tai jau ir lenkininkas, nepriklausomos Lietuvos priešininkas. Tokia nuomonė, žinoma, pagrįsta gana nemažu kiekiu faktų. Bet būta ir išimčių.

Štai apie tokią išimtį mums teko patirti iš Lietuvos Ministerio Washingtono P. Žadeikio laiško, rašyto Amerikos Raudonojo Kryžiaus pirmininkui, kuris buvo rašytas įteikiant jam gen. Vl. Nagiaus straipsnį "The America Red Cross and Its Contribution to the Independence of Lithuania Thirty Years Ago".

Iš to laiško tarp kita ko patiriame, kad Loy Henderson, dabartinis JAV ambasadorius Indijoje, irgi yra anuo metu buvęs Lietuvoje, kaip vienas iš pulk. Ryano padėjėjų.

Bet čia sustosime ties kitu epizodu, kurį min. P. Žadeikis pamini, paaiškindamas kaip kuras gen. Nagiaus straipsnio vietas. Tame laiške štai kas rašoma:

"1919 metų birželio mėnesį, tarnaudamas savo kraštui kaip krašto apsaugos ministeris, aš gavau telefoninį pranešimą nuo gen. Nagiaus, kuris tuo metu buvo fronte (manau, kad tai buvo apie Alytų). Jis, tarp kitų dalykų, pranešė man, kad mūsų savanoriai jau du mėnesiai negavo algų ir gali ilgiau nebetylėti, jeigu reikala greit nepasitaikys. Aš atsakiau, kad kariai, taip pat ir civiliai, turėtų dar kiek turėti kantrybės, nes centrinė Kauno įždinė yra tuščia, bet bus daromos visos pastangos teisėtiems karių reikalams patenkinti. Šis mano pareiškimas buvo paremtas mano turimomis informacijomis iš finansų ministerijos, kad galbūt šiek tiek pinigų yra Kretingos įždinės skyriuje, tik kad įždinės pareigūnai negali užtikrinti, ar jie galėtų saugiai pervežti pinigus į Kauną, kadangi keliai į Kretingą tuo metu buvo perkirsti bermontininkų, kurie nelauktai tose vietose pasirodė, atvykę iš Rytprūsio ir iš Latvijos. Pirmas žingsnis, kurį aš turėjau padaryti, buvo rasti narsų ir patikimą vyrą, kuris tą rizikingą uždavinį galėtų atlikti. Aš parinkau jauną kavalерijos karininką, grafo Aleksandro Tiškevičiaus iš Kretingos sūnų. Jis sutiko ir uždavinį puikiai atliko. Šio epizodo dramatiška dalis buvo ta, kad karo policija Tiškevičių, ką tik atlikusį savo uždavinį, areštavo, vos tik išlipusį iš traukinio Kauno geležinkelio stotyje. O arešto priežastis buvo tokia, kad tuo metu, kai Tiškevičius, išsiųstas šio uždavinio atlikti, nebuvo pulke, buvo išaiškintas sukilimo sąmokslas, ir Tiškevičiaus pavardė buvo rasta POW sąmokslininkų sąrašuose.

Tačiau Tiškevičiaus atliktasis žygis daug prisidėjo prie jo paleidimo į laisvę. Be to, jam pavyko įrodyti, kad sąmokslininkai į savo sąrašus įtraukė kai kuriuos asmenis visai be jų žinios. Tokiose aplinkybėse — rašo min. P. Žadeikis — "Amerikos Raudonojo Kryžiaus misija pasirodė Lietuvos scenoje."

Šia proga pažymėtina, kad minėtasis leitenantas Kazimieras Tiškevičius, išėjęs iš kariuomenės, visą laiką buvo lojalus Lietuvos pilietis ir 1941 metais dalyvavo su lietuvių partizanais kovose su bolševikais. Tose kovose jis ir žuvo, tiesa, ne nuo bolševikų, o nuo vokiečių kulkosvaidžių kulkos, kurie per neapdairumą ėmė šaudyti į lietuvių partizanus.

Jo tėvas, Aleksandras Tiškevičius (žinomas, kaip Kretingos grafas), buvo pasisiūlęs stoti į gen. Plechavičiaus rinktinę "ypatingiems reikalams kariniuku" (1944 m.), bet neilgai begyveno.

Anglų šautuvas geriausias

Neseniai Anglijoje buvo demonstruotas naujas anglų automatinis šautuvas, kuris dabar yra laikomas geriausiu tos rūšies ginklu visame pasaulyje. Šoviniai .280 kalibro (7mm), šauna iki 84 kartų per minutę, tuo tarpu amerikinis Garandas tik 43 kartus, o senasis anglų Enfieldas 28.

Šaunamoji jėga tokia stipri, kad naujojo šautuvo kulka pramuša 46 colių storumo medį iš šimto jardų atstumo. Iš 600 jardų atstumo pramuša betkokį plieno šalną. Į jį galima įdėti daug daugiau šovinių, jis lengvesnis ir trumpesnis, duoda silpną atatranką, turi daug patogesnius taikymo įtaisus. Jo kaina — apie 100 dolerių.

Anglai mano tą šautuvą įvesti kariuomenėje, kaip standartinį ginklą. Neseniai įvykusioje Amerikos, Anglijos, Kanados ir Prancūzijos štabų konferencijoje dėl ginklų suvienodinimo šis šautuvas tapęs konferencijos nepasisekimo priežastimi: amerikiečiai ir kiti šiuo metu nėra pasirėngę išmesti iš apyvartos vartojamuosius šautuvus ir šaudmenis ir pakeisti juos naujaisiais anglų šautuvais: tai pareikalautų nepaprastai didelių išlaidų. Tai buvusi viena iš svarbiausių priežasčių, dėl kurios konferencijoje negalėjo būti nutarta jau dabar pradėti vienodinti ginklus.

lyvavo su lietuvių partizanais kovose su bolševikais. Tose kovose jis ir žuvo, tiesa, ne nuo bolševikų, o nuo vokiečių kulkosvaidžių kulkos, kurie per neapdairumą ėmė šaudyti į lietuvių partizanus.

Jo tėvas, Aleksandras Tiškevičius (žinomas, kaip Kretingos grafas), buvo pasisiūlęs stoti į gen. Plechavičiaus rinktinę "ypatingiems reikalams kariniuku" (1944 m.), bet neilgai begyveno.

MŪSŲ SPORTAS

CLEVELANDO LIETUVIŲ LENGV. ATLETIKOS PIRMENYBĖS

Rugpjūčio 16 ir 21 d., Clevelando L. S. K. "Žaibas" rengia Clevelando lietuvių lengv. atletikos pirmenybes. Varžybos įvyks Thomas Edison High School stadione, Lexington ir 71st St. kampas. Pradžią abi dienas 7:00 val.

Varžybos bus prarastos vyrų, jaunių (1935 m. gim.) berniukų (1936 m. gim. ir jaunesni), moterų ir jaunesniųjų mergaičių (1936 m. gim. ir jaunesnių) klasėse.

Pirmenybių programa:

Vyrams: 60 m., 100m., 200 m., 800 m., 1 toly, rutulys, 1 toly iš vietos.

Jauniams: 60., 100., 1 toly rutulys, 1 toly iš vietos.

Jaunučiams: 60 m., 1 toly, 1 aukštj. rutulys (8 lbs.), beisbolo sviedinukas, 1 toly iš vietos.

Moterims: 50 m., 100 m., 1 toly, 1 aukštj. rutulys, 1 toly iš vietos rutulys.

Mergaitėms: 50 m., 1 toly, 1 toly iš vietos rutulys, sviedinukas. L. S. K. "Žaibas"

LENGVOSIOS ATLETIKOS VARŽYBOS CLEVELANDE

Ankščiau spaudoje skelbtos lietuvių lengvosios atletikos varžybos Clevelande įvyks rugsėjo 9 d. Varžybas rengia Clevelando L. S. K. "Žaibas". Programa numatyta tokia:

Vyrams: 100 m., 200 m., 800 m., 1 toly, rutulys.

Moterims: 50 m., 100m., 1 toly, 1 aukštj. rutulys, diskas.

Jauniams (1933-35 m. gim.): 60 m., 100 m., 1 toly, 1 aukštj. rutulys (12 lbs.).

Jaunučiams (1936 m. gim. ir jaunesni): 60 m., 1 toly, 1 aukštj. rutulys (8 lbs.), sviedinukas.

Mergaitėms (1935 m. gim. ir jaunesnės): 50 m., 1 toly, 1 aukštj. rutulys, sviedinukas.

Iškilus pageidavimams programa gali būti papildyta. Registracijos ir pageidavimus prašoma siųsti iki rugsėjo 3 d. šiuo adresu:

Algirdas Bielskus, 770 E. 91st St., Cleveland 8, Ohio
Rengėjai pabrėžia, kad šios varžybos nėra oficialios Amerikos lietuvių pirmenybės. Clevelando L. S. K. "Žaibas"

KOMUNISTINIS ŽVĖRYNAS

Amerikoje yra išleistas gyvulių fotografijų rinkinys, pavadintas "Comunist Zoo", kur pirmą kartą tokiu būdu gyvulių fotografijos panaudotos politiniam humorui. Čia dedama keletas tokių fotografijų iš to leidinio.



Komunistų redaktoriai laukia partijos linijos iš Tasso.



Delegatai, grįžę iš "Taikos Kongreso" Varšuvoje, patenkinti tuo, ką tenai matė.



"Prie komunistų mes esame visi lygūs, tik kaikiurie lygesni už kitus".



"O, aš netikiu, kad Sovietų Sąjunga siektų pavergti visą pasaulį!"



"Kai draugas klausai Amerikos Balso radijo, tai nustatytą aparatą tyliau".



"Jau rinkimų diena, o aš vis dar nežinau, kas yra kandidatas prieš Staliną".

Geriausia vaikams dovana — vaikų mėnesinis žurnalas —
EGLUTĖ
Kaina: Amerikoje \$3.00; kitur — \$3.50
Pinigus ir užsakymus siųskite: EGLUTĖ, P. O. Box 22, Montello Station, Brockton 68, Mass.

Ketvirtasis Lietuvos Evangelikų Reformatų Synodas tremtyje

Metiniai synodai, arba Evangelikų Reformatų Bažnyčios vadovų ir narių suvažiavimai, vyksta Lietuvoje beveik nuo pat Reformacijos įvedimo, kuri skaitoma pradėta Radvilų piliję Vilniuje 1550 metais. Per šimtmečius gyvavo Reformatų bažnytinė organizacija, vadinama "Unitas Lituanica" vardu, su savo centru Vilniuje. Po 1920 metų, lenkams Vilnių užėmus, teko tęsti veiklą laikant synodus atskirai Vilniuje ir Biržuose. Kaip ir visiems lietuviams, Vilniaus netekimas reformatams buvo didelis smūgis. Kitoj pusėj demarkacijos linijos liko turtingiausios parapijos, archyvai, didelės bibliografinės vertės Vilniaus synodo biblioteka, jau nekalbant apie Bažnyčios narius ir vadovaujančias asmenybes.

Nepriklausomoje Lietuvoje Biržuose laikomi synodai, kurie vykdavo kasmet per Jonines, buvo pasidarę gražia tradicija ir religine švente. Suvažiudavo giminės ir pažįstami ne vien rimtais bažnyčios reikalais pasidžiauti, bet taip pat ir atnaujinti tarpusavio ryšius, patalinti prie ežero kranto, o jauniems — padainuoti ir pašokti. Paskutinis Biržuose įvykęs synodas, jau vėl tapęs bendru "Unitas Lituanica" synodu Vilniū mums atgavus, buvo birželio mėn. 1944 metais.

Bėgant mūsų žmonėms nuo antrojo bolševikinio antplūdžio, pasitraukė ir dalis reformatų su beveik pilnu savo vadovybės sąstata. Vokietijoje buvo suaukšti du synodai: Kl. Kittensee 1948 m., ir Horneburge 1949 m. Daugumai persikėlus į Jungtines Amerikos Valstybes, Chicagoje

susidarė reformatų gyvenimo centras. Čia buvo suaukštas trečiasis Ev. Reformatų synodas tremtyje 1950 m. Stipriausia Reformatų parapija Amerikoje yra Chicagoje. Čia yra ir Kolegijos, synodo vykdomo organo, būstinė. Nors ir neturėdami materialinių išteklių, Chicago reformatai su Kun. S. Neimanu priėmė reguliariai laiko savo pamaldas, ir plečia savo veiklą. Jausdamiesi reprezentuoją Lietuvos įstaigą ir pasiryžę išlaikyti savo tautinį charakterį, jie atsisako įsiliesti į amerikoniškas bendratikių organizacijas, nežiūredami visokių, kad ir labai viliojančių, kvietimų. Jie yra pasiryžę išlaikyti savo lietuvišką dvasią, belaukdami to laiko, kada eventualiai bažnytinė organizacija ir vadovybė galės sugrįžti į laisvąją Lietuvą.

Šių metų synodo posėdžiai, kaip ir pernai, įvyko Salem Ev. Reformatų bažnyčios salėje, 6824 S. Emerald Avenue. Birželio 23 d. 5 val. po pietų posėdžiai buvo atidaryti Kun. S. Neimano atlaikytomis pamaldomis. Synodo pirmininkas Dr. M. Devenis pakvietė prezidiuman Dr. J. Mikėną, Kun. S. Neimaną, J. Varną, P. J. Žiūrį, P. Pivariūną, ir Ev. Liuteronų kunigus J. Pauperą ir A. Trakį. Sienu už prezidiumo stalo puosė Lietuvos ir Amerikos vėliavos ir atvaizdai didžiųjų Reformatų veikėjų: Dr. P. Jakubėno, Kun. J. Šepelio, T. Radvilos ir Martyno Yčo, kurie buvo sugrupuoti apie Jono Kalvino portretą.

Sekė sveikinimai žodžiu ir ra-

HYPATIA E. O. YČAITĖ

tu. Garbės svečias Lietuvos Konsulas Dr. P. Daužvardis turinčioje savo kalboje palinkėjo Synodui sėkmingo darbo, iš kurio būtų naudos ir Bažnyčiai, ir Tėvynei. Jis ragino dalyvius būti tvirtais savo tikėjime ne tik religiniu, bet ir tautiniu požiūriu: niekada nenustoti tikėti, kad Lietuva bus ir vėl laisva. Baigę su linkėjimais, kurie giliai sujaudino klausytojus: "Linkiu neužlgo grįžti į laisvąją Tėvyne, į Jūsų mylimus Biržus ir į Vilnių".

Amerikiečių bendratikių vardu sveikino Salem parapijos klebonas Kun. H. Koenig. Lietuvių Ev. Liuteronų vietinės parapijos vardu kalbėjo Kun. J. Pauperas. Taip pat sveikino Synodą neseniai iš Vokietijos atvykęs Ev. Liuteronų veikėjas Kun. A. Trakis. Raštu buvo sveikinimų iš evangelikų organizacijų ir privačių asmenų iš įvairių Amerikos vietų kaip New York, Boston, Waterbury, Baltimore, Cleveland, ir t.t. Iš užsienio Generalinis Superintendentas Dr. P. Jakubėnas, iš Šveicarijos; Kuratoriai Dr. K. Kurnatauskas, V. Kurnatauskas, F. Barnelis ir P. Dilys, iš Vokietijos; Kuratoriai J. ir O. Gružauskai iš Australijos; Olgierd Cumft, Londone įsikūrusios lenkų "Unitas Lituanica" parapijos vardu; Kuratoriai P. Šernas, Kolegijos įgaliotinis Toronte; ir kiti. Baigęs skaityti sveikinimus, Kolegijos sekretorius P. Bružas perskaitė sveikinimą Synodo vardu Lietuvoje tebegyvenantiems Reformatams, kuris turės būti perskaitytas ki-

tą dieną per Voice of America radijo bangas.

Atsistojimu ir tylos minute pagerbti mirusieji ir Sibiran išvežtieji Reformatų šeimos nariai, jų tarpe kuratoriai J. Auksuolis, M. Šlikas, J. Kutra, M. Maziuka, ir P. Šernas. Vėliau įvyko Kun. J. Šepelio ir Martyno Yčo ilgamečio synodų pirmininko, dešimties metų mirties suaktyvų paminėjimas. Dr. J. Mikėnas paskaitė platų referatą išskeldamas jų nuopelnus Tėvynei ir Bažnyčiai.

Tada Dr. Mikėnas, Kolegijos prezidentas, padarė pranešimą apie Kolegiją — Synodo egzokutyvinį organą — ir jos praėjusių metų darbus. Jis pabrėžė, kad daugumai Reformatų išemigravus į U.S.A. ir Kanadą, ypatingai sunkioje būklėje yra Vokietijoje likusieji. Stipresnės kolonijos, be minėtų vietų, esančios Anglijoje ir Australijoje. Svarbiausios užduotys šiuo metu esančios dvasininkų. Prie pereinamųjų laikų galima prisikurti sustiprėjimą ryšių tarp po visą pasaulį išlaikytų reformatų, o taip pat ir pasirodžiusius spaudos leidinius: Evangelikų Tėvybos Vadovėlių, Vokietijoje, ir pirmą Reformatų žurnalą Mūsų Sparnus Chicagoje. Buvo taip pat iškelta glaudesnio bendradarbiavimo reikala su kitomis religinėmis organizacijomis, lietuviškomis ir amerikoniškomis, su jomis nesusiliejančiomis, ir neprarandant savarankumo.

Synodas išrinko komisiją Reformatų Šalpos Fondui tvarkyti, susidedančią iš A. Šerno, J. Kregždės, ir J. Jakubonio. Į komisiją bendradarbiavimui su kitomis religinėmis organizacijomis išrinkti H. Pavilionis, V. Jakubėnas, P. Tunkūnas, ir H. Yčaitė.

Kitą dieną — sekmadienį — buvo iškilmingos pamaldos su Komunija Salem bažnyčioje, kurias laikė Kun. S. Neimanas. Po pamaldų sekė bendri pietūs visiems dalyviams, kurie, kaip sena synodo tradicija, sukėlė tikrai gerą nuotaiką. Po pietų vėl atidaryti posėdžiai. Pirmininkas Devenis pranešė, kad slaptae kuratorių posėdyje išrinkti šie nauji kuratoriai: E. Yčaitė — Lessman, iš Clevelando; A. Devenis, iš New Yorko; K. Devenis, iš Bostono; D. Kregždienė, iš Avon, Ohio; E. Devenienė, iš Waterbury. Sekė pranešimai iš vietų. Apie Chicago reformatų gyvenimą pranešė H. Pavilionis; Cleveland — H. Y. Žiūrienė; Waterbury — J. Trečiokas; Rytių Kolonij — E. Devenienė. Apie Vokietijoje likusiųjų padėty kalbėjo buv. Kolegijos įgaliotinis M. Zablockas, neseniai atvykęs iš Europos. Apie Torontą laišku padarė pranešimą Kolegijos įgaliotinis P. Šernas.

Iškilus klausimą dėl Lietuvių Kalbos Vadovė patalpinto reformatus užgauliojančio termino "Bambizas", tokioje formoje, kad šis koliojimosi žodis peršamas lietuviams kaip tinkamas išsireiškimas, H. Yčaitė, kuri buvo Kolegijos įgaliota daryti žygius, papasakojo apie savo susirašinėjimą ir asmenišką pasimatymą su prof. P. Skardžium, vyriausiuoju to leidinio redaktorium. Synodas, sužinojęs apie profesoriaus nusistatymą, nutarė priimti rezoliuciją ir reikalauti pasiaiškinimo. Rezoliucijos turinys toks:

Synodas reikalauja gilių pasipiktinimų ir protestuoja dėl patalpinto Lietuvių Kalbos Vadovė žaidžiančio bei koliojimosi žodžio "Bambizas" taikinant Lietuvos Ev. Reforma-

ty apibūdinimui, nepaaiškinant, kad tai yra koliojimosi žodis. Synodas reikalauja, kad artimoje ateityje Lietuvių Kalbos Vadovo redaktoriai atitaisyty tą klaidą, kuri kirsina vieną lietuvių tautos dalį prieš kitą.

Kitos Synodo priimtos rezoliucijos buvo dvi: dėl Tikybos Vadovėlio ir viena dėl Genocido Konvencijos, kurią paduodame ištisai:

Synodas, kurio dalyvių dauguma buvo liudininkai žiauraus bolševikinio teroro, vykdomo mūsų tautoje, prašo J. A. V. Kongresą, kad būtų priimta Genocido Konvencija, smerkianti sovietų tautinių ir religinių grupių naikinimą.

Baigdamas posėdžius, synodas nutarė pasiųsti sveikinimo telegramą Lietuvos Ministrui Wasingtone P. Zadeikiui. Posėdžiai užbaigti Kun. Neimano malda ir iškilmingu visų dalyvių protokolo pasirašymu.

Siame ketvirtame synode tremtyje dalyvavo apie 40 kuratorių bei parapijų delegatų ir per 60 svečių. Jis buvo beveik dvigubai didesnis, negu praėjusiais metais, ir savo nuotaikos pakilimu priminė anais laikais Biržuose įvykusius synodus. Taip Synodo dalyviai išsiskirstė, reikšdami džiaugsmo, kad dvasinis ryšys tarp plačiai visur išbarstytų reformatų nenutrūko, ir kad jie vėl turėjo progą nors mintimis pabūti visi kartu.

NUOMONĖS

Kalbėkime tik už save

Ne kartą girdėjome, kai sovietų pavergoje Lietuvoje visokie kompartijos pareigūnai siuntė tėveliui Stalinui padėkos telegramus; dėkodami už padidintų darbo normų įvedimą ir išreikšdami visų darbininkų prisirišimą prie genialaus vado ir mokytojo...

Panašios mintys kilo, perskaityus Draugo 186 nr. anoniminių VLIKo p-kui pareiškimą dėl vedamų su min. Lozoraičiu pasitarimų.

Kažkas sugalvojo kalbėti visos lietuvių visuomenės vardu. Paprastai kiekvienas kalba tik už save, ar organizacija už savo narius, ar partija, bet negali kalbėti anoniminių organizacijų atstovai ir kažkokie visuomenės veikėjai visos lietuvių visuomenės vardu. Juk žodis "katalikai" yra per plati sąvoka ir dar nereiškia, jog jis įgalintų kalbėti visų vardu.

Tai yra labai pigi priemonė efektui sukelti ir be to, labai negudriai paslėptas tikslas — sudaryti tam tikram nusistatymui palankią opinią. Valia kiekvienam turėti savo nuomonę ir rašyti įvairius pareiškimus, bet pirmoji sąlyga — turėti drąsos tokį pareiškimą pasirašyti ir kalbėti tik savo vardu, nes didesnioji lietuvių visuomenės dalis gali būti kaip tik priešinga panašių pareiškimų dvasiai ir VLIKo užimtai pozicijai dėl vedamų pasitarimų.

V. G., Rochester, N. Y.

Tuščia jų — tų formalumų!

Teisingai sakote: "Jeigu tokiai jungčiai (tarp Lietuvos pasiuntinybių. J. T.) sudaryti nebūtų atlikta pakankamų formalumų, tai tuščia jų — pasiuntinių patriotinė ir pilietinė pareiga būtų ir be to, rasti būdą jų veiklai koordinuoti".

Naujienos įrodinėja, kad latvių toki formalumai esą tinkamai atlikti, o lietuvių, dėl neapdairumo, netinkamai. Aš, žinoma, pirmą kartą girdžiu, kad latvių susitvarkymas visai reguliarus. Anot Naujienų, latvių pasiuntinys Londone turįs "ministerio kabineto" teises (kas čia per žvėris?) ir turįs teisę skirti pasiuntinius. Paprastai pasiuntinius skiria ne koks ten "ministerio kabinetas", o Respublikos Prezidentas, bet latvių ministeris Londone tokių teisių gi neturi. Bet kas iš to? Latvių pasiuntiniai nekalia dėl to ginčų. Nekalia, rodos, ir mūsų šaliai. Tad ko kišasi pašaliniai?

J. T., Cleveland, O.

Išpardavimas! 23,800 jardų pilno ilgio suknelių

PIGIAU KAIP URMO KAINA, TIESIAI IŠ FARIKO

- SANFORIZED STRIPE MADRAS
- SANFORIZED GINGHAMS
- SANFORIZED CHAMBRAYS
- SANFORIZED PLAIN BROADCLOTH
- SANFORIZED PLAIN PIQUE
- SANFORIZED WOVEN DOTTED SWISS
- SANFORIZED PLAIN POPLIN
- SANFORIZED PRINTED PIQUE
- SANFORIZED PLAIN LINEN & RAYON
- SANFORIZED TISSUE GINGHAMS
- SANFORIZED PRINTED LAWN
- SANFORIZED PLAIN DENIMS
- SANFORIZED PLAID DENIMS
- PRINTED PERCALES
- PRINTED VOILES
- PLAIN PLISSE CREPE
- PLAIN CORDUOYS
- PLAIN RAYON SHANTUNG
- CHECKED RAYON TAFFETA
- PLAIN RAYON TAFFETA
- PLAIN RAYON SATIN
- PRINTED FRENCH CREPE
- PRINTED SPUN RAYON
- PLAIN RAYON GABARDINE
- WOOL & RAYON PLAIDS
- WOOL & RAYON SUITINGS

IR DAUG KITŲ PAGEIDAUJAMŲ DIRBINIŲ

Pirkite pakankamai, kad galėtumėt pasiųsti dovanų tremtiniais į Europą

PENKTADIENĮ, RUGP. 17, NUO 10 V. RYTO IKI 8 V. VAK.
ŠEŠTADIENĮ, RUGP. 18, NUO 10 V. RYTO IKI 6 V. VAK.

THE BRUNNER CO.
632 ST. CLAIR, WEST

Kelkitės keltuvu į 5-tą augštą

YOU, TOO, WILL VOTE THE **ABC-Matic** COMPLETELY AUTOMATIC WASHER

"the WONDER-WASHER of them all!"

Yes, the "wonder-washer" because it does the most wonderful job of automatic washing — rinsing — damp-drying ever known! No other automatic washer can match it. It's unique, patented, guaranteed. It has 42 years of leadership back of it. See ABC-O-MATIC today!

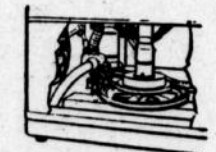
\$299.95



AUTOMATIC LEVELING
A self-leveling device that compensates for the differences in floor level, lets washer stand firmly. No bolting down.



SIGNAL LIGHT
Light indicator is on when machine is in operation. Goes off when cycle is completed. Saves steps to laundry room.



GEARLESS AUTOMATIC TRANSMISSION
Simple design and engineering for quiet, trouble-free operation, long life.

ONLY ABC GIVES YOU THESE MATCHLESS FEATURES!

- SHAMPOOS the clothes
- NEW, softer action, washes cleaner
- EXCLUSIVE Spin-Aire damp-drying
- NEW, exclusive rinsing action
- EASIER on the clothes
- QUIET, smoother performance
- FEWER working parts

SUOPIS FURNITURE

6921 Wade Park Ave.

EX 1-0911

Clevelande ir APYLINKĖSE

AKADEMINIO SKAUTŲ SAJŪDŽIO SUVAŽIAVIMAS

Rugpj. 18 d. 9 v. ryto suvažiavimo dalyviai susirenka pagerbti dėl Nepriklausomos Lietuvos kovotojus. Vainikai bus uždėti prie Dr. V. Kudirkos ir Dr. J. Basanavičiaus paminklų.

Iš ten dalyviai vyksta į posėdžių salę 2200 Prospect Ave. YMCA. Sueigos uždaros. 8 val. vak. šeiminio pobūdžio lauzas p. žiūrių rezidencijoje 32180 W. Lake Rd. Avon Lake.

Rugpj. 19 d. 8,30 v. suvažiavimo dalyviai uždėda vainiką ant a. a. Lietuvos Prezidento ir Skautų šefo Ant. Smetonos kapo. 10 v. dalyvaujama pamaldose šv. Jurgio bažnyčioje.

11 v. 30 min. punktualiai Lietuvių salėje įvyks iškilminga sueiga, kurios programoje bus:

1. A. S. S. pirmininko pranešimas,
2. Prof. Kolupailos akademine studija,
3. Phil. Dr. M. Žilinskienės žodis lietuviškam akademiniam jaunimui,
4. Sveikinimai,
5. Spalvų įteikimas,
6. Suvažiavimo uždarymas.

Clevelando skautės-ai akademikai maloniai kviečia visuomenę kartu su jais šeštadienį ir sekmadienį dalyvauti Lietuvai nusipelnusių vyrų pagerbime Lietuvių Darželyje ir Mauzolėje, pamaldose ir iškilmingoje sueigoje.

Akademiniš Skautų-ty
Vienetas Clevelande

SUSITIKIMAS NEĮVYKS

Clevelando Lietuvių Tremtinių Draugijos Valdyba praneša, kad jos praėjusio "Dirvos" Nr. paskelbta ir pradėta organizuoti Clevelando ir Detroito lietuvių bendroji iškyla (susitikimas) neįvyks, kadangi Detroito Lietuvių Tremtinių Draugija dėl vietoje susidėjusių aplinkybių nuo tokios iškylas — susitikimo rengimo šiais metais atsisakė.

Clevelando Lietuvių
Tremtinių Draugijos
Valdyba

IŠTIKUS GAISRO NELAIMEI

Kada jūsų namai arba raudonai tampa sunaikinti arba sugadinti ugnies, kreipkitės į P. J. KERSIS, dėl apikainavimo, ko visada reikalauja apdraudus kompanijos pirm, ne-gu išmoka už nuostolius.

P. J. KERSIS
609-12 Society for Saving Bld.
Telef.: MAIN 1-1773.
Rezidencija: PENINSULA 2521

Mūsų specialybė virtuvių, vonių, arkų ir spalvotų langų

PERTAISYMAS

Taip pat popieriuojame arba dažome kambarius

K. ŠTAUPAS

16908 Endora Rd. KE 1-8794

SKAUTŲ BROLIJOS VADŲ SUVAŽIAVIMAS

Rugsėjo mėn. 1 ir 2 d. Clevelande įvyksta Skautų brolijos vadų suvažiavimas. Numatyta plati suvažiavimo programa. Laukiama per 50 skautų vadų iš įvairių Amerikos vietų.

SUSIORGANIZAVO SKAUTŲ RĖMEJAI

Clevelande veikia per 160 gerai organizuotų skautų. Jų veiklai gyvinti ir talkinti reikia lygiai moralinės, lygiai materialinės visų lietuvių pagalbos. Todėl tuo tikslu rugpjūčio 12 d. Čiurlionio ansamblio patalpose įvyko steigiamasis skautų rėmėjų susirinkimas. Susirinkimą vedė A. Mikulskis ir J. Leimonas. Buvo susirinkę per 40 rėmėjų.

Susirinkime Clevelando skautų vadai — vietininkas Z. Dučmanas ir Neringos tuntuo tuntininkė Gulbinienė padarė skautų veiklos apžvalgą. B. Gaidžiūnas kalbėjo apie reikalingumą susiorganizuoti skautų rėmėjams. Susirinkusieji pritarė ir tolimesnei talkai buvo išrinkta valdyba iš: Gaidžiūno, Pautienės, Ramanausko, Modestavičiaus ir Malcanienės. Susirinkusieji sudėjo 35 dol. skautų reikalams.

Visi clevelandiečiai, norintieji įsijungti į skautų rėmėjus kviečiami pranešti savo norą valdybos nariams. Taip pat laukiamos ir aukos, kurios padės mūsų jaunimui gražiai organizuotis.

KULTŪROS FONDO POBŪVYJE,

kuris įvyko perieitą sekmadienį, dr. S. ir B. Tamošaičių rezidencijoje, buvo susirinkę apie 200 narių ir svečių. Buvo meninė programa, kurioje dalyvavo pianistė Birutė Smetonienė, rašytojai — A. Balašaitienė ir B. Auginas ir dainininkė J. Krištolaitytė (akomp. Alg. Nasvytis). Buvo girdėti daug pasigėrėjimo Kult. Fondo pobūvių tikrai jaukia nuotaika, tik buvo apgalvesta, kad dėl vietos stokos ne visiems buvo prieinama išgirsti programą.

P. PLISKEVIČIUS,

iš Hartford, Conn., (96 Edward St.), Lietuvos Karo Invalidas, kuriam neseniai buvo padaryta operacija ir išimta visai arti prie širdies buvusi užsilikusi kulka (plačiau apie tai buvo rašyta Dirvos straipsnyje "Kietos širdys"), nuoširdžiai dėkoja jį užjautusiems ir parėmusiems Dirvos skaitytojams:

J. A. Urbonui iš Dayton, Ohio (nušuntė 10 dol.), Kun. Vilučiu (3 dol.) ir J. Montvilai, 10409 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio (10 dol.).

Teko patirti, kad P. Pliskevičius po operacijos gana gerai pasveiko, tačiau dirbti jau tikrai nebegalės...

FELIKSAS J. ŽIORYS, su žmona lankėsi Columbus,

Ohio, kur rugpjūčio 11 ir 12 d. F. Žiūrys dalyvavo Amerikos Legiono Ohio valst. seime, kaip Lakewood 16 posto delegatas.

Tarp kitų nutarimų, šiame seime buvo vienu balsu nutarta reikalauti, kad valdžia panaikintų International Workers, Inc. čarterį, kadangi tai yra prokomunistiška organizacija, prisdengusi klaidinančiu vardu. Be to, priimta rezolucija, kuria siūloma, kad prisidėjusiems prie komunistinio veikimo būtų atimama Amerikos pilietybė, nežiūrint, ar tas asmuo yra natūralizuotas, ar čia gimęs pilietis.

LIETUVAITE ABITURIENTĖ

Rugpjūčio 9 d. John Hay High School Auditorium salėje buvo nepaprastos iškilmės. Clevelando trylikos gimnazijų apie 150 abiturientų, kurie pagreitiniui lankė 1951 Summer School (vietoje laukti Naujųjų Metų), įteikta brandos atestatai. Jų tarpe diplomą gavo Milita Zofija Žižniauskaitė, baigusi East High School, atvykusi iš Vokietijos prieš dvejus metus, skautė.

Didelę salę užpildė abiturientų tėvai, giminės, draugai. Diplomų įteikimo aktą pajavairino vasaros mokyklos mokinių stygų orkestras. Iš pedagogų pusės pasakyta gražių kalbų, pareiškiant daug vilčių ir linkėjimų. Pažymėtina, kad beveik apie pusę abiturientų skaičiaus sudarė juodosios rasės atstovai.

LAUKIAMA CHICAGOS KREPSININKŲ

Spalio mėn. pradžioje Clevelande laukiama atsilankant Chicago L. S. K. "Perkūno" krepšininkų, kurie sužaisčius draugišką krepšinio rungtynes su Clevelando "Žaibu".

PRASOMA ATSIIMTI DOVANĄ

Lietuvių Kultūros Fondo Clevelando skyriaus pobūvyje buvo vykdoma knygų loterija. Dalguma laimėjusiųjų dovanas atsiėmė pobūvio vietoje, tačiau bilieto Nr. 28 savininkas, laimėjęs LIETUVIŲ KALBOS VADOVO egz., matyti; išvyko anksčiau, nesulaukęs loterijos rezultato. Jis kviečiamas užsukti DIRVOS redakcijon, kur, pateikęs loterijos bilietą Nr. 28, galės atsiimti laimėtą knygą.

JIESKOTE KNYGŲ?

Eidami pro Dirvos redakciją, užsukite — dabar čia galite gauti jau beveik visus naujausius šių metų leidinius. Jei kurio tuo momentu būtų pritrūkę, tai bus užsakytas.

Jieškantieji skaitymų vaikams, atkreipkite dėmesį į J. Balio "Lietuviškas pasakas" — tinka skaityti vaikams nuo 8 iki 80 metų... Yra Ramono "Dulkės raudonam saulėlydy", "Partizanai už geležinės uždangos" ir kt.

Paštu šių knygų nesiunčiame (jas galima užsakyti tiesiog iš leidėjų), jos parduodamos tik asmeniškai užėjusiems į redakciją.

SV. JURGIO PARAPIJOS PIKNIKAS

įvyksta rugpjūčio mėn. 19 d. Sokol Camp, Twinsburg, Ohio. Įėjimas 50 centų.

Neturintieji savų mašinų gali nuvažiuoti autobusu nuo šv. Jurgio bažnyčios. Už nuvažiavimą ir grįžimą reikės mokėti 1 dol.

PADĖKA

Lietuvos Nepriklausomybės Karo Invalidų Sąjungos Valdyba širdingai dėkoja už paaukojimą invalidams.

Gen. St. Raštikis 10 dol., gen. M. Rėklaitis 5 dol., pulk. K. Oželis 5 dol., kun. Juozas Vilutis 3 dol., J. Urbonas 10 dol., J. Montvila 10 dol.

454 N. Marshall St.
Philadelphia 23, Pa.
S-gos Valdyba

PADĖKA

Lietuvių Kultūros Fondo Clevelando skyriaus valdyba nuoširdžiai dėkoja Dr. S. T. Tamošaičiui ir ponai Broni Tamošaitienei, leidusiems š. m. rugpjūčio 12 d. pasinaudoti jų rezidencija tradiciniam LKF vasaros pobūviui ir globojusiems to pobūvio dalyvius; p. p. meinininkams: Birutei Smetonienei, Jūzei Krištolaitytei-Daugėlienei, Aurelijai Balašaitienei, Baliiui Auginui ir Algirdui Nasvyčiui, davusiems turiningą meninę programą; p. p. Julijai ir Jurgiui Salasevičiams, tvarkiusiems pobūvio bufetą; LKF nariams ir svečiams, savo darbu ar atsilankymu prisidėjusiems prie pobūvio pasisekimo.

CALL GL. 1-8800

JACOBS POULTRY

9110 ST. CLAIR AVE.

Breasts
lb. 79c
15GS89c lb.

CHICKENS 39c
SOUP, ROAST FRY lb.

SUOPIS FURNITURE

6921 Wade Park EX 1-0911

Visokių rūšių baldai ir elektriniai bei kitoki reikmenys virtuvei ir kiekvienam Jūsų buto kambariui

ZEMOS KAINOS — MALONUS PATARNAVIMAS

Patogi vieta apsipirkti lietuviams naujakuriams lietuviškoje kraituvėje

FEDERAL DEPOSIT INSURANCE CORP. NARYS

TAUPYKIT

dalykams
kurių jūs norite

Taupomąją sąskaitą pradėkite betkokia suma... \$5, \$7,50, \$10... bet pradėkite! Pirmučiausiai ir paskučiausiai nėra svarbesnio dalyko vidutinio žmogaus gyvenime kaip nuolat auganti taupomoji sąskaita. Pradėkite dabar Ohio Banke ir turėkite parengtų pinigų dalykams, kurių norite.

SANTAUPOS APDRAUSTOS IKI \$10,000

6 patogios istaigės

— THE —

BANK OF OHIO

921 Huron Road ir Skyriai

PADĖKA

Visiems pareiškusiems užuojautą, dėl mūsų mylimos žmonos ir motinos Liucinos Mažonienės mirties bei suteikusiems visokeriopą pagalbą ir dalyvavusiems laidotuvsė reiškiamė širdingą padėką.

Mažonų šeima

Filmų aiškinimas ir įvairūs didinimai iš negatyvų. Galite gauti geriausių Kodak filmų.

Kreiptis: B. Gaidžiūnas,

6820 Superior Ave. (Dirva)
nuo 7 val. iki 5 val. p. p. ir
1234 East 89 St. nuo 6 v. vak.

ARTI SV. JURGIO BAŽNYCIOS

East 65, netoli Wade Park, 2 šėmų namas, 6—6, vienas butas laisvas.

Ray Nausner, 11809 St. Clair
UL 1-3919 LI 1-9216

1228 Addison Road

9 kamb. atskiras namas, 5 miegamieji, 2 garažai, savininkas išvyksta, turi parduoti. \$10.000.

Standor Realty Co. RA 1-0225

DULKIŲ SIURBLYS,

geras, su priedais, parduodamas už \$20. Kreiptis telefonu HE 2-0720.

RKO Keith's 105th

Rugpj. 15-18 "Mak of the Avenger". Rugpj. 19-21 "Jungle Headhunters" ir "Jungle of Chang."

JONAS G. POLTER

Lietuvis
Namų Maliavotojas

Popieriuotojas

Apkainavimas ar patarimas reikale jūsų namo pagražinimo suteikiama nemokamai.

495 East 123rd St.
Telef.: POTomac 1-6899

DĖKUI BANKAN PINIGUS,

SUTAUPYTUS VARTOJANT

MONCRIEF

SILDYMO * ATITIS
SISTEMĄ * ANGLIS

THE HENRY FURNACE CO., Medina, Ohio

LIETUVIŲ BANKE

GALIMA ATLIKTI DAUG REIKALŲ

Piniginės santaupos — kiekviena taupymo knygelė — čia yra apdraustos iki \$10,000 per Federal Insurance Cor., J. A. V. valdžios apsaugojė.

Čia gaunamos paskolos namams pirkti arba statyti, galima užsimokėti už gasą, elektrą, keisti čekius, pinigines perlaidas (Money orders) arba rengiantis kelionėn galima įsigyti kelioninių (Traveler) čekių, ir kitais reikalais čia galima gauti gerų patarimų.

Darbo valandos nuo 9:30 iki 3:00 val.
Trečiądieniais iki 12:00, šeštadieniais iki 1:00 val.

THE SUPERIOR SAVINGS AND LOAN ASS'N.

6712 Superior Ave. HE 1-2198
Cleveland, Ohio

P J KERSIS

609-12 Society for Savings Bldg.—Cleveland, Ohio

OFISO TELEF.: MAIN 1-1773. REZIDENCIJA: PENINSULA 2521

Norėdami pigiai pirkti namus mieste arba priemiesčioje, kreipkitės į mane, gausia pigia kaina. Taipgi gausit patarnavimą įvairuose apdraudos-insurance reikaluose.

Sutaisau paskolas pirmo morgečio. Patarnavimas ir išpildymas garantuojama. Kreipkitės į mane telefonu arba asmeniškai.

Pilnai padengta apdrauda

UTah 1-4515

WM. DEBBS PAINTING CO.

WM. DEBESIS

Namų Pagražinimas iš Vidaus ir iš Lauko
7526 Star Avenue Cleveland 3, Ohio

I J SAMAS JEWELER

Persikėlė į naują didesnę ir gražesnę kraituvę

7007 Superior Ave. Greta Ezella Theatre

Dabar jau turime didesnę rinkinį Deimantų, Žiedų, Laikrodėlių ir visokių graždaikčių, už nupigintą kainą.

Wilkelis Funeral Home

Valdžios pripažinta laidotuvių direktorė
Aldona Wilkeli - Wirby

Pilnas laidotuvių patarnavimas

—HAMMOND VARGONAI PER SERMENTIS—

6202 SUPERIOR AVE.

HEnderson 1-9292

JAKUBS & SON FUNERAL HOME

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai

25 metai simpatingo ir rimto patarnavimo

6621 Edna Avenue

ENDicott 1-1763

TALKOS PRASMĖ

Nuo šios dienos iki metų galo skelbiama antroji Dirvos talka, kuria siekiama per tą laiką padidinti Dirvos skaitytojų šeimą dar vienu tūkstančiu. Nes tikrai, herods, ne be pagrindo, manoma, jog dar yra mažiausiai bent 1000 potencialių Dirvos skaitytojų, kurie ligi šiol tik todėl nėra jos skaitytojai, kad dabartinėse "čigoniško gyvenimo" aplinkybėse daugelis neturėjo palankios progos su Dirva susipažinti. Pav., neretas yra atsitikimas, kad nauji skaitytojai, užsakydami Dirvą, pasipasakoja, tik atsitiktinai paspažįstamus jai pamatę ir iš ten sužinoję adresą. Apgailestauja, kad neturėjo progos anksčiau su ja susipažinti. Nėra abejojimų, kad dar daug yra tokių, kurie mielai taps Dirvos skaitytojais, jei tik tie, kurie ją jau pažįsta, jiems ją parodys ir duos adresą bei paskatins, ar net padės atlikti išsirašymo veiksmus. Tad ir taktininkų vaidmuo daugumoje atvejų čia yra ne tas, kad reiktų, kaip sakoma, "priemygtinai" kam įkalbėti Dirvą prenumeruoti, bet dažniausiai reikia tik "padėti susitikti" su ja. Šios talkos tikslas — suvesti su Dirva tuos, kurie tik dėl susidėjusių aplinkybių su ja "nesusitikto" ar šiaip neprisiėmę tapti nuolatinais jos skaitytojais.

Dirva netrukus numatoma perduoti platesnės apimties leidyklai. Jos leidimas bus visais atžvilgiais sutvarkytas visuomeniškais pagrindais. Nors to persitvarkymo formalumai tegalės būti atlikti kiek vėliau, tačiau faktiškai jau ir dabar Dirvos leidimas tais pagrindais paremtas. Dabartinė jos leidykla yra susitarusi su būsimosios leidyklos organizatoriais, kad Dirva bus perimta, tokia,

kokia ji yra. Tai reiškia, kad prieš formalų perėmimą gautos pajamos pasiliks Dirvos "kraityje", formaliai pereinant jai į naujos leidyklos rankas. Tad talkininkai gali būti tikri, jog jų talka, atlikta dabar, yra talka ne "privatiems interesams", o tai pačiai esamai ir būsimai Dirvai, kuri tokios talkos dėka susilauks tik stipresnio pagrindo numatomam augimui. Tad padarykime viską, kad Dirva ant naujų pamatų stotų kiek galima stipresnė, kiek galima didesnė skaitytojų šeima vedina.

Yra susirūpinusių, kuriuos baimina kiekvienas naujas platinimas užsimojimas ir kurie, dėtydami aplinkybių sunkumus bei nelaimingai pasibaigusius bandymų patyrimus, pataria nedaryti nieko nauja, palikti viską, kaip buvo, platesnės visuomenės netraukti į bendrą darbą, o pasitenkinti tik... paskirų mecenatų įsikišimu.

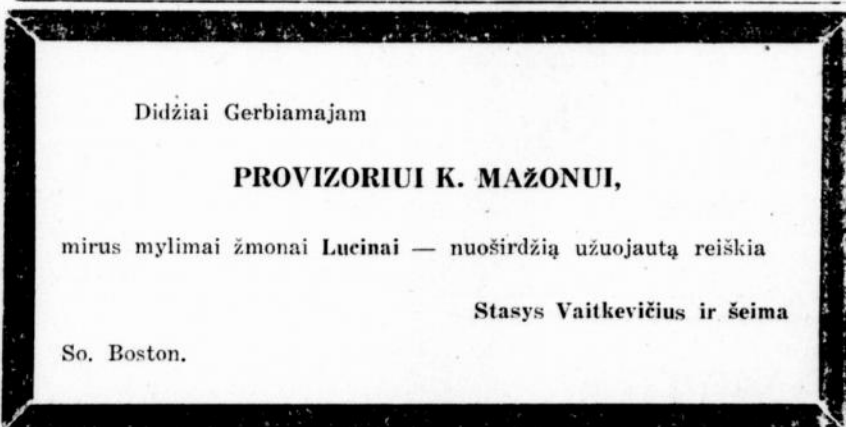
Mes gerai suprantame, kad lietuviškos spaudos srityje kiekvienas užsimojimas yra gana sunkus. Ir tautinės srovės spaudos leidyklos platesniais pagrindais organizavimas mus verstu labai susimąstyti, jeigu ta užsimojima reiktų pradėti visiskai iš nieko. Bet šiuo atveju taip nėra. Organizuojamoji leidykla numatoma savo pagrindais padėti jau esama realioje dalyka — laikraštį, kuris per 36 metus nieko nesu-

vedžiojo, laikraštį, kuris per pastaruosius metus savo skaitytojų skaičiumi išaugo apie puse, kartą ir nuolat auga, laikraštį, kuris turi bent minimalias technines priemones, duodančias galimybes leidimo darbą, kad ir atsargiai, bet palaipsniui vis plėstų.

Visus kitus naujus sumanymus naujoji leidykla yra nusistatę pradėti kaip tik turėdama galvoje tai, kad, jeigu jau kas pradeda, tai tik taip pradėti, kad būtų visiškai užtikrinamas, jog niekas tuo nebus suvedžiotas. Ar tai įmanoma?

Vienas kitas nepasisekimo pavyzdys nėra įrodymas, kad neįmanoma. Toks "generalinis defaultizmas", kad spaudos srityje iš viso nieko nebegalima įvykdyti, neturi jokio pagrindo. Jei taip būtų visada galvojama, tai mūsų tauta ligi šiol nebūtų išėjusi iš spaudos draudimo laikų padėties. Svarbu tik, kad kiekvienas užsimojimas būtų rimtai apgalvotas ir pradedamas sukūrus visas tam būtinas realias sąlygas.

Ir Dirvos talka yra viena iš tų realiųjų sąlygų stiprinimo priemonių. Todėl visi, kurie jau pažįsta Dirvą, kurie linki, kad ji savo užsibrėžtąją vagą plačiau ir giliau išvestų, kviečiami nuosirdžiai ir energingai prie tos talkos prisidėti.



Šitaip vaizduoja prezidentą Trumaną komunistų demonstrantai Berlyne: viena veido pusė nupiešta kaip Hitlerio, ir parašas sako, kad Trumanas esąs Hitlerio įpėdinis...

PENKASDEŠIMTNUOŠIMTINIS AMERIKIETIS apie senus ir naujus Amerikos lietuvius

K. S. Karpus

Imkimės rimtų bendrų darbų, kurie mus suartintų!

Prezidentas A. Smetona nesididžiavo, o dirbo su tais, kurie norėjo dirbti.

Aš, apie 14 metų amžiaus berniukas, atvykęs Amerikon prieš 40 metų, tada jau mėgęs rašinėti, gaudamas laikraščiuose savo rašiniukams vietas, įbūrdau kritikuoti tada nuo anksčiau Amerikoje gyvenusius lietuvius: kam jie, kaimiečiai, čia Amerikoje gyvena miestuose, ne ūkiuose, kam sekmadienį pasiūšia kaip kokie ponai, avėdami net žibancios odos batus! Kam lietuviškas kaimo mergelės, nedėvi skarelį, o galvas apkrovusios didelėmis, puošniomis skrybėlėmis, prie kurių prisegta net po dvi ar tris strauso plunksnas, ir apsiavusios aukštais kulnais batukais, o ne basos, bažnyčią eina... Kam, uždirbdami po \$10 ar \$13 savaitėje (už 54 darbo valandas), kasdien valgo mėsa ir pyragą, ir sekmadienį vyrai užsisako sau net ne dvi dežės alaus (24 bonkos dėžė)...

Kam jauni įnamiai flirtuoja su savo jaunomis šeiminkėmis (tada visos jaunos lietuvių poros priimdavo ir savo namus gyventi naujai iš Lietuvos suvažiuojančius vaikus įnamiais). Net angliškos kalbos žodyną buvau užsimojęs parašyti nemokantiems amerikoniškai mūsų tautiečiams, kai tik, pradėjęs lankyti mokyklą, pramokau kelis amerikoniškus žodžius.

Bariau ir peikiau tuos, kurie pagyvenę kokį laiką Amerikoje ima keitinėti savo pavardes... Bet aš buvau tik berniukas. Laikas bėgo, prabėgo, ir patutau, kaip išgyvenęs Amerikoje penketą, dešimtį, penkiolika metų — aš suamerikonėjau. Sumaniau ir pakeičiau savo pavardę — iš Karpavičiaus pasidariau Karpus! O angliško žodyno paruošimą palikau Antanui Laliui, nes darbas pasirodė perdidelis.

Bariau ir peikiau tuos, kurie pagyvenę kokį laiką Amerikoje ima keitinėti savo pavardes... Bet aš buvau tik berniukas.

Laikas bėgo, prabėgo, ir patutau, kaip išgyvenęs Amerikoje penketą, dešimtį, penkiolika metų — aš suamerikonėjau. Sumaniau ir pakeičiau savo pavardę — iš Karpavičiaus pasidariau Karpus! O angliško žodyno paruošimą palikau Antanui Laliui, nes darbas pasirodė perdidelis.

EKSKURSIJA Į LIETUVĄ

Kai jau buvau išgyvenęs čia arti 20 metų ir visai suamerikonėjęs, 1928 metais, Lietuvai rengiantis minėti 10 metų savo nepriklausomybės, sumaniau nuvažiuoti į Lietuvą pamatyti, kaip ji atrodo pačių lietuvių valdoma, nes, kai aš Lietuvą apleidau, ją valdė caras. Sumanyta, padaryta: suorganizuoju senų amerikiečių lietuvių ekskursiją, kartu pasiimu ir savo Amerikoje gimusią lietuvių žmoną jai Lietuvą parodyti, ir važiuojam.

Mano ekskursija atplaukė į Klaipėdą, kur mus pasitiko ir nusivedė į Rytų viešbutį gabūs klaipėdiečiai "broliai", jau per 10 metų mokėję sumaniai iš amerikiečių ekskursantų dolerius traukti, gausiai vaišindami svečius valstybine. O kadangi tada pas mus buvo vadinama "prohibicija", nebuvo galima degtinės gauti, tai aišku, mūsų pakliuvimas į Rytą buvo jiems labai pelningas.

Tik kitą dieną, paprastai leisdavo ekskursantus važiuoti į savo namus toliau Lietuvoje, per naktį gerai pavaišintus...

Traukinys, kuris ėjo iš Klaipėdos į Kauną, žiūriu, malkomis kurenamas. Žirziu kitiems amerikiečiams: va tai ir nepriklausoma Lietuva! Pas mus Amerikoje traukiniai anglimi kurenami, ir eina kaip perkūnas, o čia pakeliui turi malkas rąstus, ir į Kauną nuvažiuos tik kitą rytą, po 12 valandų...

Pakeliui, įvairiose stotyse ekskursantai išlipa, privažiavę sau artimiausias stotis; išlipom ir mes su žmona žemaitijoje, aplankyti jos giminių.

Žmona stebisi-neatsistebi: Čia net maži vaikai lietuviškai kalba! Pas mus Amerikoje...

Po kaimus važinėjant, žiūriu, keliai prasti, tiltukai mediniai ir kiauři; arkliai automobilių baidosi. Pas gimines trobos šiaudais dengtos, vandens žulniukai kur nors toliau kieme; vakare, žibeline lempa apšviesta... Dairausi ir sakau: Pas mus Amerikoje keliai kaip stygos, tiltai plieniniai arba betoniniai; namai elektra apšviesti, ir vanduo viduje iš krano bėga!

Nuvažiuojam į Marijampolę pas kitus gimines: Viduryje miesto kiaučiui rinka, dvokia, nemalonu; krautuvės daugiausia žydiškos. Ir vėl sakau: Pas mus Amerikoje...!

Miesteliuose, užėjus kokion įstaigon pasikalbėti su viršininku, randi paneles ir ponačius arbatą geriančius, paprastus kaimiečius be kepturės stovinčius, atvykusius iš toli svarbiais reikalais, ir girdi panele sakant: "Atvažiuok rytą, šiandien ponas viršininkas negali tavęs priimti..." Imu bartis, sakdamas, kad pas mus Amerikoje valdininkas skaitosi visuomenės tarnas!

Atvykęs pagaliau į Kauną, mieste vaikščiodamas, mačiau kai kur šilagatvius dar lentinius ir tų galai buvo neprikalti. Eįjdamas Laisvės Alėja, apvalais akmenimis grįsta, žiūriu, paskui kuina ritašis tokia didelė dėžė, į kurią žmonės įlenda ir išlenda. Patyriau kad tai "konkė" — tramvajus. Sakau savo kauniečiui draugui: Pas mus Amerikoje gatvės meksfaltuotos, lygios net blizga; tramvajai elektriškai, dideli, net kibirkštys pilasi kai važiuoja!

Eidamas pro kokį didelį pastatą, pamatęs užrašą tokia ir tokia ministerija, einu į vidų, pasakau, kad aš iš Amerikos ir kad atėjau pasišnekt su ministru, o kai pasako, kad ponas ministeris užimtas, negali manęs matyti, imu bartis ir priekaištauti, kad va aš pirku Lietuvos laisvės bonus, visokių Lietuvos atstatymo bendrovių šėrus, aukojau įvairiems fondams kovai už Lietuvos nepriklausomybę ir pačios Lietuvos šaulių Sąjungai, Ginklų Fondui, Pieno Lašui, rėmiau net ir Saulės gimnaziją, kuri anava ant kalno stovi, o jis toks didelis ponas, nenori su mumis amerikiečiais nei matytis!

Jei kokis ministerijos tarnautas sutrukdavo minutę pasikalbėti, pašiepiančiai sakydavau: Kokia čia pas jus Lietuvoje visapūsė betvarkė, viskas prasita, nieko gero nematyti. Pas mus Amerikoje...!

Kai vienas tarnautojas, kuris sakėsi buvęs savanoris, leidosu manim į kalbą, jis ėmė pasakoti: "Ponas, mes dar tik keblinti metal gyvenam nepriklausomai; net po paskelbimo nepriklausomybės turėjom per kelis metus su keletu priešų žūtbutinai kariauti, po didelio karo, kuris visą Lietuvą per kelis kartus nušlavė. Pradėjom gyvent tik savo penkais pirštais, iš nieko; nespėjom visko taip greitai įsitaisyti, susitvarkyti, pasidaryti,

net ir lėšų mums stoka. Praeis keleri metai, prasigyvėsim, pagerinsim kas reikalinga ir galima mūsų sąlygose. Mes žiūrim į ateitį su pasitikėjimu ir dideliomis viltimis". Ir t.t.

PAS MUS LIETUVOJE!

DABAR, visai kitų dėl sąlygų pas mus į Ameriką atvyko ne jauni berniukai, bet profesoriai, redaktoriai, advokatai, inžinieriai, žurnalistai — bet jie pradėjo apie senus amerikiečius daryti išvadas beveik nuo ten, kur aš sustojau prieš 40 metų... Jie, radę mus apsenusius, palyginti — lašeli milžiniškoje svetimoje jūroje, apie pusę milijono lietuvių, išsiblaškiusių šimtuose miestų, miestelių ir net ūkių, dar lietuviams išsilaikiusius 150 milijonų mišrioje žmonių masėje, gyvenančius tokį gyvenimą, kokis buvo galimas sukurti svetimųjų bangose, išlaikiusius savo, kad ir paprastą lietuvišką kalbą, griebėsi priekaištauti: Pas mus Lietuvoje...! Visi lietuviškai buvo lietuviškai išmoksinti, jaunimas tik lietuviškai kalbėjo, įstaigos ir bizniai buvo tik lietuviškos. Jūs čia nemokate grynos lietuvių kalbos, vartojate amerikonišką žargoną, vaikais su tėvais lietuviškai nesusikalba... Lietuviški bizniai ir įstaigos, net bažnyčios, ne kaip Lietuvoje... kunigai ištautė!

Priekaištauja, kam mes, kurie turim, jiems pasirodome savo namus ar automobilius, užgyventum per 40, 50 metų vargo; kam mūsų žmonos perka sukneles... Pagaliau, rašinėja, bėdavoja, kad ta Amerika, kurioje mes mokėjom gyventi ir dar Lietuvon dolerių nusiųdavom, sudarėm apie tą Ameriką apgaulingą įspūdį — ji nėra aukšales, Amerikon atvykęs kiekvienas turi eiti dirbti...

Daugelis nežiūri, kad rado mūsų įsteigtus, išlaikomus laikraščius beveik nuo Aušros laikų; kad mes leidom knygas tada, kai Lietuvoje buvo spauda uždrausta ir kai už laikraštį ar knygelę buvo caro į Sibirą tremiami; kad rado lietuvių išstatytas net puošnias bažnyčias, sales, klubus, milijonines organizacijas; kad mes nudurdom didelių darbus tada, kai prasidėjus I pasauliniam karui Lietuva pagalba buvo labai reikalinga, ir kad su ta pagalba Lietuva galėjo pradėti nepriklausomai gyventi; kad per fondus ir privačiai į Lietuvą kas metai suplaukdavo šimtai tūkstančių dolerių.

KODEL SKIRTUMAS?

Kodėl mes senieji amerikiečiai ne tokie kaip jūs, dabar atvykę? Mes atsilikę lietuvių kalboje, net europietiška elegantiškume.

Tuoj pagalvokite, kad mus ir jus skiria trijų gentkarčių laikotarpis: tuos kurie prieš 60 metų Amerikon atvyko jauni kaimo berniukai, ir jus, kurie baigę Vytauto Didžiojo Universitetą daktarų, inžinierių ir kitais laipsniais Lietuvą apleidote dabar. Per tą ilgą laikotarpį dar mus skyrė ir daugiau kaip 4,000 mylių atstumas.

Mes išvykom iš carų pavergtos Lietuvos, nei nesapnuodami, kad Lietuva kada galės būti savą, lietuvišką šalį. Jūs dabar

Lietuvoje jau augot sava kalba, kurią drąsiai galėt kalbėti ir mokyti, kaip laisvi lietuviai. Lietuvos tikslas buvo jums duoti viską, kas geriausia, kad būtumet naudingi savo krašto piliečiai. Sava kalba dainavot, ir net savus šokius įsivedėt!

NE VISI TOKIE!

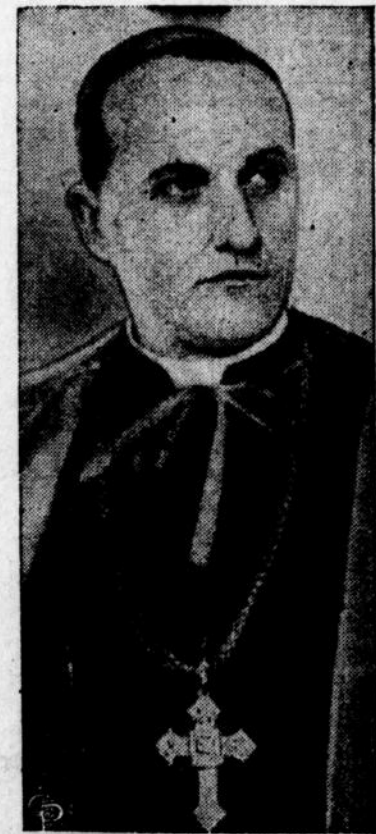
Grįžkim į 1928 metus, kai mes į Lietuvą važiuavom. Turim pasakyti, kad toli ne visi amerikiečiai buvo tokie, kurie parvažiavę tik priekabių įšokdavo, kritikuodami, kad Lietuvoje ne taip kaip pas mus Amerikoje. Daugybė ir pirma to, ir iki 1938 metų, į Lietuvą parvažiavę, išlipę iš laivo Klaipėdoje, arba iš traukinio Kybartuose, jautė atsistojant ant savos, brangios žemės, kurią prieš 500 metų valdė Vytautas Didysis, apie kurį jie buvo išmokę iš knygelių ir savų laikraščių Amerikoje. Daugelis, iš džiaugsmo apsišaradavo pasiekę Lietuvą; kiti saujom sėmė Lietuvos žemę ją pačiupinėti; kiti net klaupeš ir bučiavo ją... Jie, kiti po keletą kartų Lietuvoje lankydami, parveždavo kas metai į Lietuvą naujus šimtus tūkstančių dolerių Lietuvos valiutai sustiprinti. Kai kurie praleisdavo net iki \$5,000 per keletą mėnesių. Nors praleisdavo ir paikai, bet tie tūkstančiai vis tik Lietuvą likdavo.

Jie džiaugėsi, kad jų pastangos toli Amerikoje, jų darbas, aukojimas atnešė rezultatų, kad Amerikoje leistų laikraščių skelbta Lietuvos — Tėvynės prisikėlimo ideja, patriotų veikėjų žadėtas Lietuvos nepriklausomybės atstatymas virto tikrenybe.

Jie mokėjo nematyti to, kas dar Lietuvoje buvo prasta, nes žinojo, kad per keiliolika metų savarankaus gyvenimo, nauja, iš nieko pradėjus kurtis žemdirbių valstybė negali daryti stebuklų, viskam reikia kantrybės, laiko ir darbo.

Ir jie nebuvo apvilti. Tie kurie tarp 1935 metų (Pasaulio Lietuvių Kongreso) ir 1938 metų (20 metų Lietuvos nepriklausomybės sukakties ir Lietuvių Olimpiados) Lietuvoje vėl apsilankę, įsitikino, kad Lietuva jų neapvylė. (Tą ir aš pats mačiau, vėl nuvažiuavęs 1935 metais).

(Bus daugiau)



Ark. Stepanic, kurį Tito žadęs išleisti iš kalėjimo ir išstremti.